

KOLOZSVÁRI KALAUZ.

SZERKESZTI ÉS KIADJA :

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁTEGYESÜLET
KOLOZSMEGYEI OSZTÁLYA.

19 képmelléklettel és a város térképével ellátva.

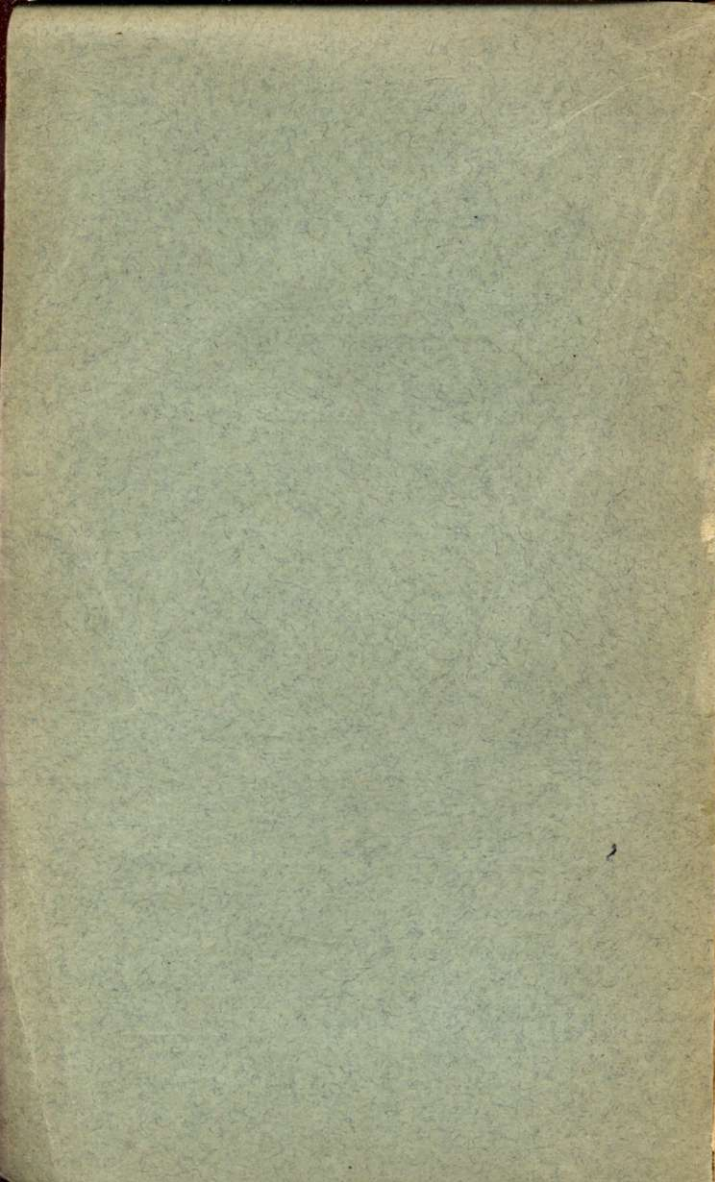
Ára fűzve 1 korona.

Kemény kötésben kapható Incze Elek könyv-
kötőnél, főter 7. sz. a., darabonként 70 krért.

KOLOZSVÁR.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1894.

Kolozsvár látképe a Fellegvárról.

KOLOZSVÁRI KALAUZ.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁTEGYESÜLET
KOLOZSMEGYEI OSZTÁLYA.

KOLOZSVÁR.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ŐRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1894.

25028

KOLOZSVÁR.

1. Plebánia templom C.III.
2. Mátyás kir. szülőháza B.IV.
3. Ferencziek temploma B.IV.
4. Luth. templom C.IV.
5. Unit. főiskola C.IV.
6. Unit. templom C.IV.
7. Ref. templom D.V.
8. Orthod. izr. templom D.V.
9. M. k. dohánygyár D.VI.
10. Szentpéteri templom E.VII.
11. EMKE épülete D.V.
12. Erdőgazgatóság D.V.
13. Pénzügyigazgatóság D.IV.V.
14. Laktanyák D.E. IV.V.
15. Honvéd laktanya E.V.
16. Katonai kórház E.IV. V.
17. Bethlen bástya D.IV.
18. Minoriták temploma C.IV.
19. Városház C.III.
20. Statua C.III.
21. Közp. egyetem C.III.
22. Róm. kath. főgymn. C.III.
23. Megyeház D.III.
24. Nemzeti színház D.III.
25. Ref. collegium D.III.

26. Ref. templom D.IV.
27. Báthory seminar. C.III.
28. Gör. kath. templom C.III.
29. Közegészségt. int. B.II.
30. Kórhoncz. int. B.I.
31. Vegytani int. B.I.
32. Állattani int. B.I.
33. Augustaeum A.I.
34. Kerosk. akadémia B.III.
35. Nyári színház B.IV.
36. Neolog izr. templom A.V.
37. Pályaudvar A.VII.
38. Közvágóhid B.VI.
39. Torna-vivóda C.V.
40. Gör. kel. templ. C.II.
41. Erzsébetaggház E.VII.
42. Posta-távírd. íg. B.IV.
43. Redoute B.III.

Szálók.

- a. Hungária C.IV.
- b. Angol királynő B.IV.
- c. Központi C.IV.
- d. Nemzeti C.III.
- e. Biasini C.III.

I. Általános tájékoztató.

Kolozsvár szab. kir. város, *Kolozs* vármegyének és számos állami hivatalnak székhelye, a M. Á. V. erdélyrészi *főállomása* és a *szamosvölgyi* vasút kiinduló pontja. A Kis-Szamos és a Nádaspatak összefolyásánál fekszik, **35.855** lakossal. Az erdélyi részek legnagyobb és legnépesebb városa. Az erdélyi részekből itt összpontosuló s minden kulturális mozgalomban előljáró lakossága, számos főhivatala, egyeteme, főiskolái akkora intelligens elemet szolgáltatnak, minőt viszonylag kevés város mutathat fel. 18 hírlap (köztük három napilap) és folyóirat jelenik itt meg. Az „Erdélyi Múzeum-Egylet“, „Erdélyrészi Magyar Közmívelődési Egyesület“, „Erdélyi Irodalmi Társaság“, az „Erdélyrészi Kárpát-Egyesület“, „Erdélyi Gazdasági Egylet“, „Erdélyrészi Méhész-Egylet“ stb. vállvetve munkálják a magyar művelődés mezejét; az önképző-egyletek, zeneconservatorium, magán zeneiskolák, angol, francia klub, casinók, könyvtárak, számos humánus intézet, mind azt tanúsítják, hogy e város a magyar kultúrának legkiválóbb őre és fejlesztője.

Pályaudvar (postahivatallal) a Nagy-utca É. végén. Egy és kétfogatú bérkocsik, közúti-vasút, szállók omnibusai. Hordár 10—20 kr.

Városi menetjegy-iroda. (Frank-Kiss cég, Főtér 32. sz.)

Közúti gőzvasút: 10 km. hosszú vonalon naponta 146 vonatot mozgósít, (ünnep- és vasárnapokon külön vonatok is járnak) menetárák egyszeri menetre végponttól—végpontig I. oszt. 10 kr. II. oszt. 6 kr. Bérletjegy havonta I. oszt. 3 frt. II. oszt. 2 frt 50 kr. 10 drbból álló csoportjegy-tűzet I. oszt. 80 kr. II. oszt. 50 kr.

Bérkocsik: *Egyfogatú:* a vasúttól a városba, vagy viszont 60 kr; első negyedóra 25 kr, minden további 20 kr, este 9 után 30 kr; színház 40 kr, vissza éjjeli órákban 60 kr; vasúthoz időközben 35 kr; Kolozsmonostorra 40 kr. *Kétfogatú:* a vasúttól a városba, vagy viszont: 1 frt; első negyedóra 30 kr, minden további 20 kr; esti 9 után 30 kr; színházhoz 60 kr; vissza 9 után 80 kr; vasúthoz időközben 50 kr, Kolozsmonostorra 50 kr.

A bérkocsik belsejében el nem helyezhető minden nagyobb podgyász darabért külön 10 kr.

Szállók: *Központi szálló* (Főtér). Szobaárak 80 krtól fennebb. *Hungária* (Belhíd-utca). Szobaárak 80 krtól fennebb, gyertya 20 kr, omnibusz 20 kr. Házi fogat kapható. *Angol kir.* (Belhíd-utca) 1 frt 30 krtól 1 frt 70 krig, szolg. 10 kr. Omnibusz 20 kr. *Biasini* (Kültorda-u.) 70 krtól 2 frtig, szolg. 10 kr. Omn. 20 kr, fűtés 20 kr. A régi Nemzeti szálló helyén (Jókai-utca) most épül egy hatalmas, modern berendezésű új szálló.

Szerényebb igényeknek: Arany sas (Nagy-u. 8.), Törökfő (Külközép-u.), Magyar korona (Trencsintér), Vereskereszt (Külmonostor-u.). Szoba: 50 krtól 1 frtig.

Éttermek, sörházak, mulatóhelyek. A szállók mindenikében étkezhetni. *Nagy Gábor* (Főtér) Bánffyház udvarán kerttel. *Bogyó* (Főtér) (iparosok

háza) sör, nagyon látogatott. *Tauszig* (Főtér 26.) *Újvilág* (Sétatér-u.) nyári helyiség; *Stadler-kert* (Sétatér-u.) tekepályával; *Kispipa* (óvár szt-lélek-u.); lövőház (Sétatér) hideg étkek, sör stb. *Hercegovina* (Kőmálalja), nyáron nyitva. Legtöbbször este zene.

Kávéházak: *Európa* (Főtér), *Nagy Gábor* (Bánffy ház), *Grand* (Közép-u.), *Orbán* (Főtér). Kissebb kávéházak: *Központi kávéház* (Mátyás-u.), *Korona* (Belmonostor-u.) stb.

Czukrárszok: *Wurscher* (Főtér Jósika-ház), *Tauffer Adolf* (Hid-u.) finom czukrok, *Grobois* (Közép-u.) stb. Sétatéri és trencsintéri kioszk hústőkkel.

Fürdők: *Diána* (Sétatér-u.) gőz- és kádfürdő, hidegvizgyógyintézet, porcellán-kád 80 kr, I. oszt. kádfürdő 60 kr, II. oszt. 50 kr; gőzfürdő 60 kr ruhával együtt (szerdán és pénteken egész nap kizárólag nők számára). **Úszodák:** *Diána*, 15 kr; *városi katonai úszóhely* (a sétatér végén) nagy medencével, 15 kr ruhával (d. e. 8-tól 11-ig mindkét helyen kizárólag nők). *Nem úszóknak:* Széchenyi-fürdő (Külmonostor-u. 15. sz.) kitűnő zuhanyok; Flóra-fürdő (u. o. 17. sz.) újan berendezve szem. 15-től 20 kr. *Torna-fürdő* (Széchenyi-tér) személyenként 15 kr. (Külön fürdő hölgyeknek is.)

A városon kívül a *Nádas-fürdő*, közel a vasúti indóházhoz, vendéglővel, kád- és szabad fürdővel.

Gyűjtemények: *Erd. múzeum-egylet régiségtára* (közp. egyetem, földszint) nyitva ünnep- és vásárnap d. e. 10-től 1-ig. *Ásványtár* nyitva ünnepes vásárnap d. e. 9-12 ó. (u. o. II. em.). *Növénytár* (u. o.) ny. d. e. 9-12 ó. *Állattár* (Múzeum-kert) ny. d. e. 10-1 ó. *Technológiai iparmúzeum* (Főtér 7. sz. emelet) ny. vásárnap és csütörtökön d. e. 9-12 ó. *Egyetemi és múzeumi könyvtár* ny. d. e. 9-12, d. u. 4-6-ig ünnep és vásárnapok kivételével (közp. egyet. I. emelet, bemenet Király-u.) 1848-49. *Ereklye-Múzeum* (Ideiglenes helyisége a Torna-vivodában).

Ártásmei múzeum a kereskedelmi akadémia helyiségében.

Nemzeti színház. Dráma, vigjáték, opera, operette és népszínmű. Előadások naponta szept. 15—május 1-ig, ünnep- és vasárnapokon d. u. népelőadás félárakon.

Helyárak: Alsó és középpáholy 5 frt, felső páholy 3 frt, I. em. erkélyszék 1 frt 50 kr, támlásszék (földszint) I—IV. sor 1 frt 20 kr, V—VI. sor 1 frt, zártszék I—V. sor 80 kr, a többi 60 kr, II. em. zártszék I. sor 80 kr, II. sor 60 kr, III. sor 40 kr, földszinti állóhely 40 kr. Előadások kezdete 7 óra.

Nyári színház (a sétatér elején). Évad: máj. 1-től jun. 20-ig, aug. 20-tól szept. közepe tájáig.

Helyárak: Nagyobb páholy 4 frt, páholy 3 frt, alsó erkélyszék 1 frt, támlásszék I. rendű 80 kr, II. rendű 60 kr, III. rendű 50 kr. Karzati erkélyülés 50 kr. Allóhely 40 kr.

Sétahelyek. *Sétatér* a Szamos partján, kioszkkal, cukrászat, (kedden és pénteken fél 6-tól 7 ó. katonazene, gyakran cigányzene), újan bővített nagy csolnakázó tóval (csolnak: nagyság szerint 30 krtól 1 frtig; szandolin 10 kr. fél óra), fürdőházzal, a lövőház szigetén vendéglővel. A sétatéri tó télen a közönség kedvelt korcsolyázó helye. Jegy ára egyszeri használatra 20 kr. Hetenként kétszer katonazene. *A Múzeum-kert* (l. alább). *Fellegvár*, gyönyörű kilátással. *A Bánffy kert*. *Trencsintér* kioszkkal. Távolsabb *Házsongárd*, *Rákóczi hegy*, *hójai erdő* (lásd alább).

Egyesületek. *Erdélyi Országos Múzeum Egylet*, *Erdélyi Magyar Közmívelődési Egylet* (Emke) trencsintéri saját házában; *Erdélyi Gazdasági Egylet*, *Erdély-részi Kárpát Egylet* (E. K. E.) Jókai-utca 11. sz., ennek kolozsmegyei osztálya titkári hivatala Belmonostor-u. 12. sz. *Erdélyi Irodalmi Társaság*, *Iparos-egylet* (Főtér saját ház), *Iparos ifjak egylete*, *Kereskedő ifjak egylete*, belhid-utca. *Korcsolyázó-egylet*, *Kolozsvári*

Nemzeti színház.

kerékpáros-egylet (a sétatéren most épülő kitűnő pályával) és több helyi egylet.

Casínók, klubok. *Kolozsvári kaszinó* (Közép-u.) az arisztokrácia gyűlhelye. *Kolozsvári kör* (B.-monostor-u. 1 sz.) sok hirlap és folyóirat. *Egyetemi kör* (Jókai-u. 1. sz. II. em.) *Kereskedők társulata* (Belhid-u.) *Iparos egylet* (Főtér 23.) stb. Tagok által bevezetett útasokat szívesen látják. Továbbá humánus és társas-egyletek. M.-Valeria-árvaház (kül.-közép-u.) Jótékony nőegylet, Házbérsegélyző Filléregylet, Siketnémák intézete (külközép-utca 19. sz.), Szabadkőművesek Unio páholya (Trencsin-tér nyugati sor), Szt.-Erzsébet-aggház (külmagyar-u.), Javító-intézet (régí czukorgyár), Városi szegények háza (Nép-utca sarkán), M.-Dorottya-egylet, Vöröskereszt-egylet (népkonyhával), Mentő-egyesület (Óvár), Rongyos-egylet (szegény tanulók felruházására), Állatvédő egyesület, Önkéntes Tűzoltó-egylet, Orvos-egylet, Honvéd-egylet, Zene-konservatorium (b.-monostor-u, Vigadó-épület), Dalkör, polgári és földész dalegyletek, Egyet. zeneegylet, nemkülönben számos betegsegélyző, temetkezési és önképző-egyesület és népkönyvtár, — továbbá a Kertészeti Egyesület (10.000 darab beszemezett gyümölcsoltványból álló telepe és faiskolája szemben a Sigmond-féle szeszgyárral a külmagyar-utczában, Valcz Lajos telepigazgatónál való jelentkezés után bármikor megtekinthető.)

Azonkívül van egy Falka-vadásztársulat, mely löversenyeit alig pár órányi Zsukon tartja, hol csinos Hubertus-lak és melléképületek vannak a pályánál; versenyek alkalmával pedig a városból külön vonatok közlekednek oda és vissza. — A Lövölde ligetében az arisztokrácia a Lawn-Tennis sportját is űzi; — aszfaltozott árnyas területen.

Üzletek. *Bank és pénzváltók*: Kolozsvári takarékpénztár, Hitelbank, Egyesült Erdélyi takarékpénztár, Folly Viktor (Főtér). Kereskedelmi bank (Belközép-utca). *Porcelán és majolika*: (Helyi ipar)

Farkasházi Fischer Vilmos (Közép-utca), *Kalotaszegi varrottas*: Tamási T. és Fia (Főtér). *Női divatárúk*: Király Gyula, Császár Dávid, Tamási, Rendes Szi-dor (a főtéren). *Női pipere és kalapok*: Hofer M., Jeszenszky Ferencz (Főtér). *Férfi divatárúk*: Rácz Lajos, Csillag M., Schuster E. (Főtér). *Czipő raktárak*: Ferenczy I. és Matutsek J. (Főtér). *Férfi kalapok*: Bolyai Gyula, hazai ipar (Torda-u.) *Könyvkereskedők*: Stein J. (Közép-u.), Gibbon A. (Főtér), Lehmann S. (Híd-u.) *Látszerész*: Boskovitz A. (Belhíd-u.) *Disz-műárúk*: Kováts P. és fia (Főtér). *Virágkereskedések*: Zobáts (Főtér), Schultz Rezső (Belmonostor-u.), Mol-dován M. (Sétatér-u.), Farkas A. (Belhíd-u.) *Borke-reskedés*: A legjobb minőségű erdélyi fajborokat ta-lálhatni az *Erdélyi Pincze-Egyletnél* (Beltorda-u. 5. sz.) 30 év óta áll fenn, pinczéje látványosság.

Napilapok: „*Kolossvár*“, „*Ellenzék*“, „*Erdélyi Hiradó*“, (ez utóbbi reggeli lapot is ad ki $\frac{1}{4}$ íven); megjelennek d. u. 5 óra tájban, mindennap táv-iratokat közölve az érdekesebb eseményekről. *Hir-lapok* kaphatók a tőzsdékben és Schwartz hírlap-elárúsító irodájában (Főtér.)

Dohánytőzsde és szivar különlegességek: Csiky Antal (Főtér 25.)

Pár órával rendelkező turista körsétája: *Plébánia* templom, *Mátyás király szülőháza*, *Trencsintér*, *új egyetemi épületek*, *sétatér*, *felleguvár* (gyönyörű kilátással a városra és környékére).

Posta-távirda hivatal 3 van a városban.
I. Belhíd-utca végén.

II. Az államvasúti pályaudvaron (szemben a Nagy-utczával).

III. Monostor külvárosban 1. szám alatt.

A *Belhíd-utcai posta-távirda hivatal* a város ál-tal külön e célra 1892. évben épített palotában van elhelyezve. Ennek földszintjét a posta egyes szakosztályai, első emeletét pedig a távirda és te-lefon központi hivatal foglalja el.

Posta- és távirda-igazgatóság palotája.

A főbejáratától jobbra 15. sz. a. van az *utalványosztály*, hol a postautalványokat be- és kifizetik, valamint közvetítik a postatakarékpénztári betéteket és cheque, clearing forgalmat.

Hivatalos órák: Ünnepek és hétköznapiokon d. e. 8—12, d. u. 2—5. Vasárnapokon d. e. 8—12.

A főbejáratától balra 21. sz. a. a *levélpostai küldemények feladási osztálya* van elhelyezve, hol az ajánlott, express és utánvételes levelek, valamint a postai megbízások adatnak fel.

Hivatalos órák: Ünnepek és hétköznapiokon d. e. 8—12, d. u. 2—7. Vasárnapokon d. e. 8—12, d. u. 3—5-ig.

Ezen osztálynak déli, esti zárórái után a távirda-osztály pénztáránál (I. em. 19. szemben a lépcsővel) veszik fel a levélpostai küldeményeket, még pedig délben 12—2-ig és este 7—9-ig.

A baloldali folyosón végigmenve, átellenében a főbejáratnak 36. sz. a. van a *kocsi-postai küldemények* (u. m. csomagok, egy kilónál nehezebb levelek, pénzes- és érték- levelek) *felvételi osztálya*.

Hivatalos órák: Ünnepek és hétköznapiokon d. e. 8—12, d. u. 2—6. Vasárnapokon d. e. 8—12.

A kocsi-postai küldemények, pénzes levelek és poste restante küldemények *leadási osztálya* a kp. felvételi osztálytól balra 29. és 35. számok alatt működik.

Hiv. órák: mint a feladásnál.

A házhoz kézbesített küldeményekről czimzett távollétében a kézbesítő közeg által hátrahagyott értesítővel a 27. számú szobában kell az utca, illetve városrészben kézbesítő közegtől a küldeményt átvenni, még pedig d. e. 6—9 és d. u. 4—6-ig.

I. emeleten 19. sz. a. szemben a lépcső feljáratával van a *távirda hivatal* pénztári osztálya és a nyilvános telefon hálózat köz- vagy gőcpontja. Itt adhatók fel a táviratok és vehető igénybe a telefon is.

Hiv. órák: A telefonnál mindennap április 1-től okt. 1-ig reg. 7-től estve 12-ig. Október 1-től márczius 31-ig reg. 8-tól este 12-ig.

A palota többi részeit az igazgatóság hivatalos helyiségei és 3 természetbeni lakás foglalják el.

Az államvasúti pályaudvar és a Monostoron levő hivataloknál a kezelés, illetve felvétel elkülönítve szakosztályonként nincs.

Hiv. órák: a pu. hiv.-nál d. e. 9—12, d. u. 4—7-ig. A monostori hiv.-nál d. e. 8—12. d. u. 2—6. Vasárnapokon d. u. a hiv. zárva van. A pu. hiv.-nál este 6—7 közt is vesznek fel csomagot.

A közönséges nagyságú, alakú és súlyú levelek feladása legcélszerűbben történik, ha azok a város minden részében alkalmazott 27 levélszekrénybe dobatnak be. Ezen levélszekrények *rendes időben* ürítettnek ki, még pedig:

A *Belhid-utczai posta palota előtt* d. e. 6-tól d. u. 4-ig minden órában, d. u. $\frac{1}{4}$ 5-től esti 10-ig minden $\frac{1}{4}$ órában.

A *belváros területén* levők d. e. 10—11, d. u. 2—3, 4—5, 6—7 óra közti időkhén.

A *külvárosiak* d. u. 2—3 óra közt.

A levelek és küldeményeknek késedelmes feladásából keletkezik a legtöbb sérelem, panasz, sőt az üzletemberekre nézve gyakran kár; miért is különös figyelembe ajánljuk a továbbításra vonatkozó következő kimutatást:

A rendeltetési hely útiránya	Levél feladandó legkésőbb		
	Belhid-u. postap.	Selváros	Külváros
Budapest Bécs felé	esti 10-ig.	esti 7-ig.	este 6-ig.
Kolozsvár Bpesti vonalról elágazó útirányban (este indul)	d. u. 4. 30.	d. u. 3. megelőző n. este 7.	d. u. 2. megelőző n. este 6.
Kv. Bpesti vonalról elágazó útirányban (reggel indul)	reg. 6.	"	"
Kv. Brassó felé és ettől elágazó útirányban (reggel indul)	"	"	"
Kv. Brassó felé és ettől elágazó útirányban (este indul)	este $\frac{3}{4}$, 8.	este 7. megelőző n. este 7.	este 6. megelőző n. este 6.
Kv. Deési és ettől elágazó útirányra Kolozsmonostor, Gyalu, Torda-Szt.-László és Nagy-Kapus felé	reg. 6.	este 7. megelőző n. este 7.	" megelőző n. este 6.
Ajton felé (hetenkint négyszeri közlekedés : vasárnap, hétfő, szerda és pénteken)	reg. $\frac{3}{4}$, 7.	este 7.	" megelőző n. este 6.
	d. e. 11.30.	d. e. 10—11.	

Kocsipostai küldemények a Kolozsvár—Bpest vagy ettől elágazó útirányban legkésőbb d. u. $\frac{1}{4}$ -ig.

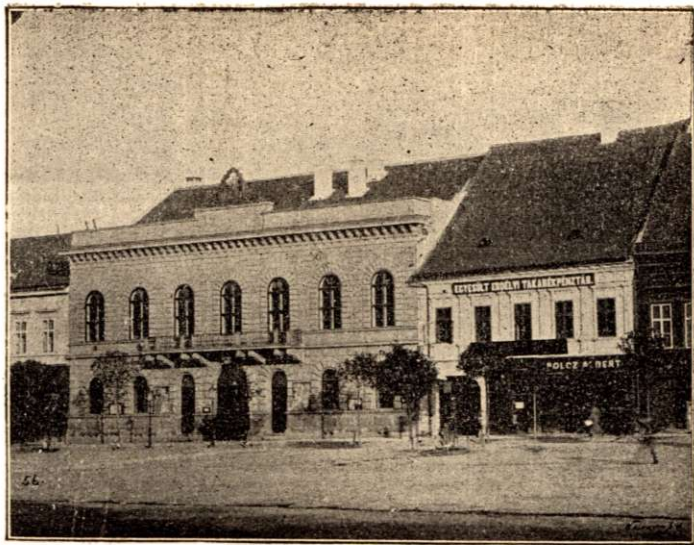
A Kv. Brassó vagy ettől elágazó útirányban esti 6-ig, a pályaudvari hivatalnál 7-ig.

Nyilvános telefon állomás minden vendéglő és kávéházban van. Táviratot ezek nem közvetíthetnek.

II. Kolozsvár története.

Kolozsvár (a régi Klusvár) város a Traján által alapított Napoca helyén áll, hol még előbb dák telep is létezett. Egy Ajtonnál talált felirat tanúsága szerint Kr. u. 109—110 közt Torda (akkor Potaissa) felől Puszt-Csánnál és Ajtonnál a vízváltakon át, Györgyfalva alatt, a Békásnak s a györgyfalvi út átszelése után az erd. gazd. egyület kertje felé irányult hadi út készen állott. A mai óvár, főtér, híd-, belmagyar-, szentegyház-, belközép-, belkirály-, belszén-, kismester- és belmonostor-utcák egy részét foglalá el Napoca, úgy, hogy alig vala kisebb mai belvárosunknál. Egy Antoninus Pius és Marcus Aurelius császárok idejében (139—161) keletkezett oltár szerint *municipium* s egy Commodus idejébéli (185—192) oltár szerint alapítása után 80 évvel *colonia* rangra emelkedett. Lakossága leginkább a keleti népekből telt ki, kik itt valóságos társulatokat alakítottak, pld. a collegium Galatorum. Antoninus

Pius és Marcus Aurelius korából s az asianusok 235-ből (Severus Alexander.) A Dácia é. határain megújult támadások miatt a 3 pénzügyi és közigazgatási kerület egyikének, a Mojgrád helyén állott Porolissumról elnevezett Provincia Porolissensisnek procura-tora itt székel, tehát akkor is fővárosias jellege volt; kerülete Zilahtól Tordáig terjedt. Torda, Szamos-Ujvár, Zutor (Szolnok-Dobokamegyei falu) felé 3 hadi út ágazott ki belőle.

A rómaiak kivonulása után itt megfordult népek mindenike bizonyára megszállta e hadászatilag fontos pontot, a mint azt az Apahidánál 1889-ben feltalált kincs is bizonyítja. A magyarok bejövetele után a II. Géza király által Erdélybe telepített szászok egy rajjal erősítették e pontot. Hogy mily tekintélyes és gazdag volt e város már a középkorban, a főtéren Zsigmond király idejében szt. Mihály tiszteletére emelt gót stíli templom terjedelme és dísze egymagában eléggé illusztrálja. Ugyancsak Zsigmond 1409-ben szabad királyi várossá emeli. 1446-ban már pénzverdéje is volt. Mátyás alatt (ki az óvárban emléktáblával jelölt házban született 1440 február 23-án s kinek tiszteletére a főtéren a milleniumra Fádrusz János remek szobrát fogják felállítani) magyarok és szászok vegyesen, egyenlő arányban lakták a várost s a főbirót mind-

két részről felváltva választották. Az erdélyi fejedelmek idejében a magyarság túlsulyra jutva, a mai, minden ízében magyar Kolozsvár alapját vetették meg. Kőfalait is Zsigmond kezdé építtetni; de csak a XVI. századbeli írók, így Verancsics Antal esztergomi érsek említik Kolozsvárt, mint kőfallal teljesen kerített várost. A várat kettős falkerítés vette körül. A mai napig is fennálló Bethlen-bástyát Bethlen Gábor fejedelem építé 1627—29 között. A falakat kisebb mértékben még a XVIII. században is toldották és 1784-ben a Hóra-lázadás ellen utóljára javították. De már a múlt század végén lerontani kezdték a vár külső falait. A főfalat szintén el kezdték bontani nem sokára s napjainkban csak a belső falakból látható itt-ott még egy-egy rész.

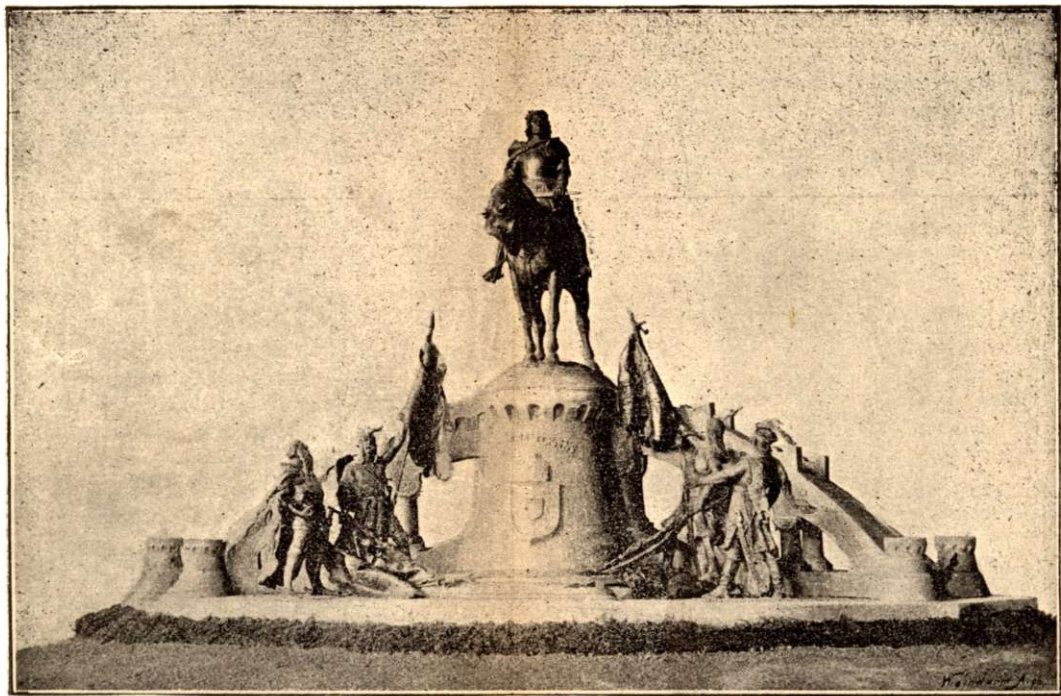
A város sokat szenvedett az erdélyi részek fölött átviharzott hadi események, politikai villongások, török-tatár pusztítások idején, kezdve az 1438-ki pórlázadástól, mikor Nagy Antal, a népkirály itt esik el, egész Rákóczi szabadságharczáig. Sokszor volt borzalmas ítéletek, véres jelenetek színhelye. 1467-ben farnosi Veres Benedek lázadása Mátyást boszúra ingerli s a Moldovában elfogott főnökök közül 1468 január 19-én Székely Mihály, Vizaknai Miklós s Alárdi László hóhér pallosa alatt a főtéren vérzenek el.

Szapolyai János 1530-ban bezáratván a szebeni pénzverdét, itt állít fel egy pénzverő házat.

1575 aug. 8-án borzasztó jelenetnek volt színhelye Kolozsvár. Báthory István a szent-páli csatatéren legyőzván az ellenében német pártfogás alatt trónkövetelő Békes Gáspárt, a lázadók közül a kolozsvári piacon ütteti le Kabos Farkas, Bogáthi Gáspár, Pókai János, Barcsai Miklós, Csanádi János, Ősi Miklós, Csányi Miklós fejét. U. ott 1594 aug. 30-án Kendi Sándor, Kendi Gábor, Ifjú János, Szentegyedi Litterati Gergely, Forró János lefejeztetésével akarja Báthory Zsigmond a török-pártot kiírtani. A kegyetlen politikai gyilkosságot a piacz déli során lévő, máig is fennálló egyik ház (most Szathmáry-ház) emeleti ablakából nézte a vérengző fejedelem, a ki ott volt szállva Kakas István házában.

A nemzeti fejedelmek székhelye ugyan Gyulafehérvár volt, mindazonáltal sokszor és szívesen időztek Kolozsvár falai között, a mikor vagy a város házánál, vagy a legelőbbkelő polgárok házáinál, néha a monostori apátságnál szállottak meg s a város saját költségén látta el őket szállással és élelemmel. (Az erről szóló számadások meg vannak a városi levéltárban.) Gyakran tartották itt az országgyűlést is, többnyire a farkas-utczai templomban. 1551 július

26-án Izabella királynő a főtéri nagy templomban adja át a magyar szent koronát és a királyság egyéb hatalmi jelvényeit Castaldonak Ferdinánd király részére; de 1556 nov. 25-én visszatérvén, őt és fiát, az ifjú János Zsigmondot fényes ünnepségek között itt iktatják újra a fejedelemségbe. Itt született Bocskay István az Óvárban, szemben a Mátyás király szülőházával; 1605 szept. 10-én itt teszi le a fejedelmi esküt. Itt választják és iktatják be 1607-ben Rákóczi Zsigmond fejedelmet. 1613 október 12-én Bethlen Gábort itt kiáltják fejedelemmé s 1623-ban innen indul Ferdinánd ellen stb. A levantei kereskedelem Lengyelország s a Hansa városok felé itt vezetvén át, az ipar, kereskedelem szépen virágzott és számos czéhet létesített. Az ötvösök remekeit Európaszerte keresték s a kereskedelem virágzása s az abból eredt gazdagság híréből eredt a „kincses“ Kolozsvár elnevezés is. 1658-ban a törökök ostromolják és megsarczolják a várost. 1660-ban csak Linczegh János polgármester személyes bátorsága menti meg a várost újabb török ostromtól. 1690-ben az önálló fejedelemség megszűntével a német kormány N.-Szebent kezdte dédelgetni s Rákóczi Ferencz szabadságharczának kitörésével 1703-ban a főkormány széket oda tette át. Azért az erdélyi magyarság fővárosa ezentúl is Kolozs-

Mátyás király szobor. Tervezte Fadrusz J.

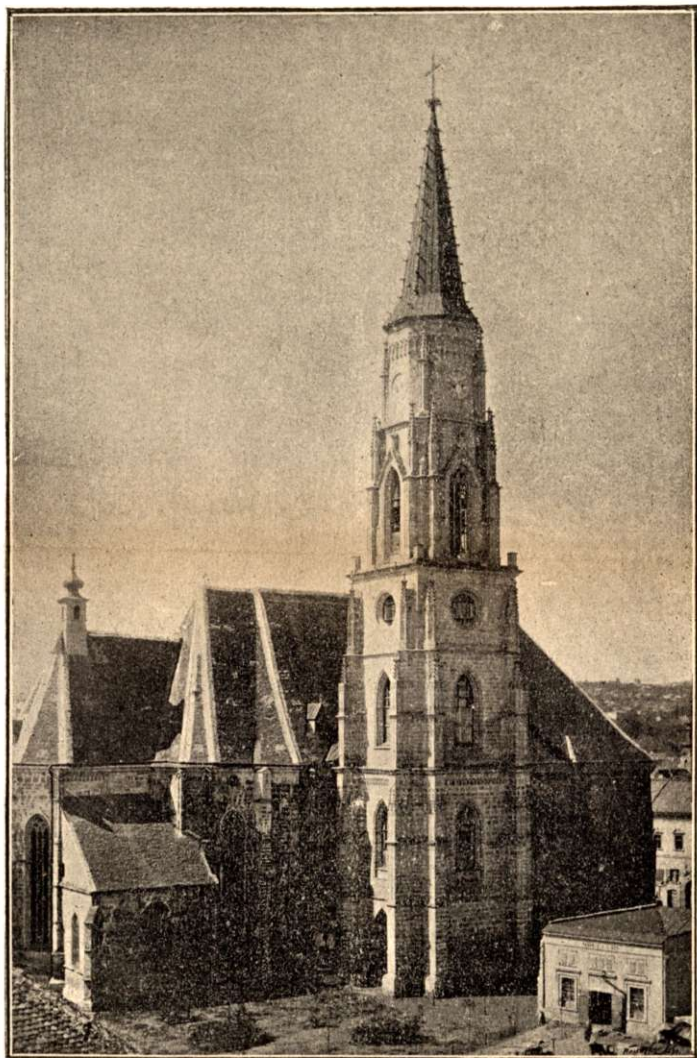
vár maradt. A XVIII. század elején Rákóczi szabadságharcza erdélyi részének kiinduló pontja volt. 1784-ben a Hóra-lázadás fenyegeté. 1790 decz. 12-én a főkormányshék Szebenből Kolozsvárra helyeztetvén, az erdélyi részek tényleges *fővárosa* lett. Számos országgyűlést tartottak itt 1848-ig, az unio kimondásáig. A szabadságban 1848 nov. 16. este heves csata volt a város előtt; a magyarok éjjel elhúzódtak; másnap báró Waldener tábornok és Urbán alezredes táborába bevonúlt. 1848 decz. 25. Karácsony első napján Bem tartá bevonulását. 1849 aug. 15. előörsi csata után a honvédek ismét kivonúltak s másnap az osztrák sereg lepte el Kolozsvár utczáit. Hazafias magatartásáért a szabadságharcz elnyomása után a hatósági főhivataloknak N.-Szebenbe való áttételével bűnhődött, de 1861-ben ismét a kormány székhelyévé lett, míg nem 1867-ben az unio végrehajtásával a főkormányshék véget ért. Ennek maradványa, a kormánybiztosság is, 1871-ben feloszlott. De ha politikailag nem is fővárosa többé az erdélyi részeknek; az erdélyrészi magyarság hazafias társadalmának, közmívelődési és tudományos életének azért folyvást fejlődő középpontja.

Séták a városban.

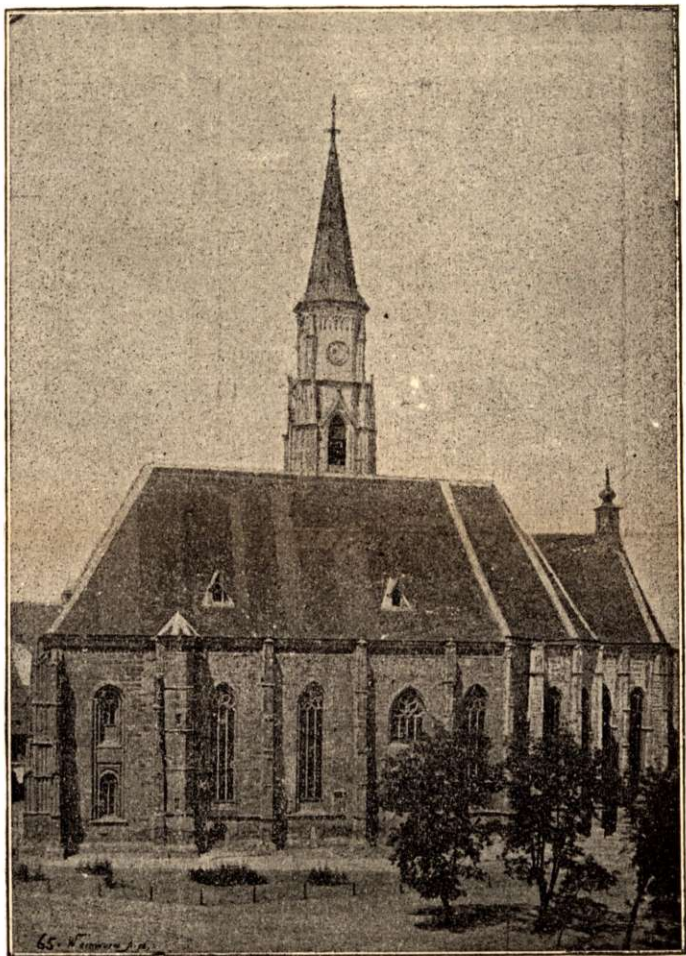
A *főtér* (köznyelven: piac) a belváros közepén, hatalmas négyszögével, a városi élet központja. Itt van a legtöbb előkelő üzlet, kávéház, szálló, az északi oldalon a közúti vasút főállomása, a főtéri templom déli oldalán fog állani Mátyás király szobra. A templom a tér é. oldalán áll s a középkori építészet egyik remeke. Ez a Szt.-Mihályról elnevezett plébánia templom Zsigmond alatt 1396—1422-ig épült. A nemzeti fejedelmek alatt hosszabb ideig a protestánsok, János Zsigmondtól 150 évig az unitáriusok birták, 1718-ban nyerték vissza a katolikusok.

Bár a főtér talajának emelkedése következtében alapzatának jó része föld alá került, mégis nagy aránya csúcsíves stílusának nemessége és gazdag ékítményei minden műértőnek imponálnak. 80 m. magas tornya 1837—62-ig épült.

A főkapun át a parkirozott előtérrel 2 lépcső vezet a templomba. A főoltár új, de a sekrestye ajtaja a XVI. sz. (olasz mű) érdekes faragványait mutatja. Páratlan a torony k. oldalán levő kettős lépcső. A bejárat szobrokkal díszített kőkapuja a XVIII. sz.-ból való. A szenteltvíz-tartók remek faragványai a jelenkorból valók, egy Schnell nevű polgár művei és ajándékai. A

Főtéri Szt.-Mihály-templom, északi oldal.

Főtéri Szt.-Mihály-templom, déli oldal.

templom belső és külső falain régi síremlékek.

E templomban adta át Izabella, Szapolyai özvegye I. Ferdinánd király követeknek. Nádasdynak és Castaldónak a magyar koronát 1551-ben, mely azóta a Habsburgok fejét díszíti.

A főtér házai jobbára a XVI. sz.-ban épültek, homlokzatuk azonban, az egy Szathmáry-ház (34. sz.) kivételével, egészen modern. A templom bejáratával szemben álló *plébánia lak* építését a kapu bejárat fölirata 1550-re teszi; homlokzatán a II. József látogatását megörökítő dombormű látható.

A főtér 7. sz. a. van az ipartanműhely- és szakipar-rajziskolával kapcsolatban álló „*Technologiai iparmúzeum*“, máris tekintélyes gyűjteményeivel. E tanműhelyek már 9 éve részesítik ipari szakoktatásban az ifjakat, az 1893—4. évi tanfolyamot közel 200 hallgató látogatta; nevezetes ez intézmény arról, hogy az első volt az országban, a hol az iparos tanulók elméleti oktatása a gyakorlati kiképzéssel párhuzamosan történik, felöleli a fa- és fémipari szakot, kiegészítve gépkezelői tanfolyammal.

A főtér nyugati oldalán, a boltozatos bejáratú Kismester-utczában van a *görög katolikusok* szerény temploma.

Hatalmas oszlopokon nyugvó erkélyével feltűnő a *br. Jósika-ház* (most kir. tábla). A Jókai-utca (Jókaiötven éves jubileuma előtt szén-utca) és főtér sarkán a *br. Horváth-féle ház*, melynek a Jókai-utczára nyíló egyemeletes részén emléktábla hirdeti, hogy

a magyar színészet száz évvel ezelőtt ott nyert első hajlékot.

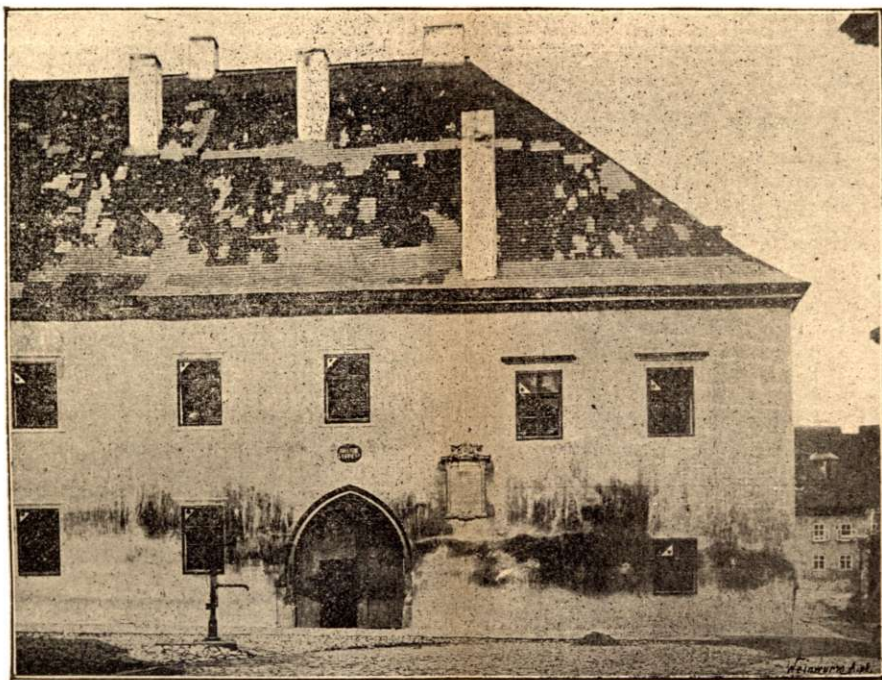
A Torda-u. sarkán a „*Kolozsvári takarékpénztár*“ épületét találjuk; benne az orsz. tanárképző-intézet helyiségeivel; mellette az 5. és 3. számú házak udvarain láthatók XVI. századbeli feliratok.

A Főtér és közép-utca tengelyében az u. n.: *statua*; I. Ferencz király és Karolina Augusztá királyné látogatásának (1817.) emlékére emelte egy Topler nevű városi polgár.

A statuától d. k. felé a szép arányokban épült *városháza* (tanácsház), főpárkányán a város czimerével. Lépcsőházában egy-egy Báthory István és I. Rákóczy György korabeli czímer, alatta felirattal.

A főtér keleti oldalán (34. sz.) a *Szathmáry-ház* őrizte meg leginkább eredeti alakját. Ezt hívják Báthory-háznak, mert — *állítólag* — Báthory Zsigmond fejedelem ebben volt szállva és ennek az ablakából nézte 1594-ben első tanácsurain lefejeztetését. *Rásaháznak* is hívják, azt tartván a monda, hogy egy Rása kelme-árulásból meggazdagodott kereskedő építtette.

Annyi bizonyos, hogy a ház utcza része a XVI. sz. első felében, az udvari és hátsó rész a század második felében épült. Az emeleti 3 ablak felett levő feliratok az 1534—36 éveket tüntetik fel. Az emeleten lévő tulipános márvány kandalló

Mátyás király születésháza.

1581-ből, egy kőből faragott ajtófélf felírata ugyanott 1578-at mutat. Az udvari lakásba a földszintről bevezető ajtó felett egy koronás *kakas-fő* czime látható S. K. betűkkel, a mely az akkori tulajdonost *Kakas* Istvánt jelenti, a ki Báthory Zsigmondnak kedves embere volt s később Rudolf császár- király által a persa sahhoz küldetvén követségbe, a Kaspi tenger partján halt meg 1603-ban. Háza eredeti alakjában áll fenn máig is, sok érdekes faragvánnyal, felíráttal, napórával, címerekkel stb.

Kevésbbé régi, de nagyon szép épület továbbá a *Bánffy*-palota barokk stílusban; arkádós udvarral. Első emeletén (udvari részén) a kir. törvényszék. Ide szállt a király 1887. szept. 23—25-ig.

Érdekes, régi emlékek láthatók még a 21. és 26. sz. házak udvarain, míg a régi áruháza: a „*lábasház*“ helyén ma a református egyház kétemeletes bérháza s mellette az *iparosok* hitelszövetkezetének ízléses háza emelkedik.

Óvár. A Belmonostor-utca és Főtér sarkán é. fordulva, szemben állunk *Mátyás király szülőházával*. Bronz emléktábla jelöli a rozzant állapotban levő épületet, mely Mátyás születésekor egy vagyonos kolozsvári polgár háza volt, most honvédlaktanya.

A Mátyás király-utca jobb sarkán áll a *Bocskay* fejedelem szülőháza. Kapualjában

régi felíratok. Bocskay szépen faragott címerével. Maga a ház újabb építmény. Mátyás király háza mellett az Óvár-térre jutunk, hol a *Ferencs-rendi* szerzetesek temploma, jobb oldalán a gr. *Kornis*-család sírboltjához vezető ajtót két kő egyszarvú (családi címer) őrzi, melyekről a nép meséket tud mondani; balról a mellette levő zárda földszinti része jelen alakjában is talán Kolozsvár legrégibb épülete, de régi alkatrészeiből csak a földszinti refektorium maradt meg eredeti alakjában.

Ettől egy zúgutcza által elválasztva a „Karolina“ országos kórház czélszerűtlen épülethalmaz, mely helyett azonban nem-sokára új kórházakat építenek; osztályai: belgyógyászat, sebészet, közosztály. (Ingyenes klinika reggel 8—9-ig.)

Háta mögött a városi fogház.

A Víz-utca és Óvári-tér sarkán a szemészeti klinika (fél 12—1-ig rend. óra).

Az Óvári téren a *Mentő-Egylet* központja.

A Bástya-u. és Sétatér-u. sarkán a *kereskedelmi akadémia*, melynek homloképülete 1887-ben a Mária Therézia-féle erd. kereskedelmi alaphól épült, de azóta úgy megnövekedett, hogy 1893-ban már az elsőhöz hasonló hatalmas épület is elkészült az intézet udvarán.

Az intézet már 15 éves múlttal bír, 130 tanulóra *internátussal* működik s felszerelései és ta-

Vashíd és Széchy-palota.

Neolog izraelita imaház.

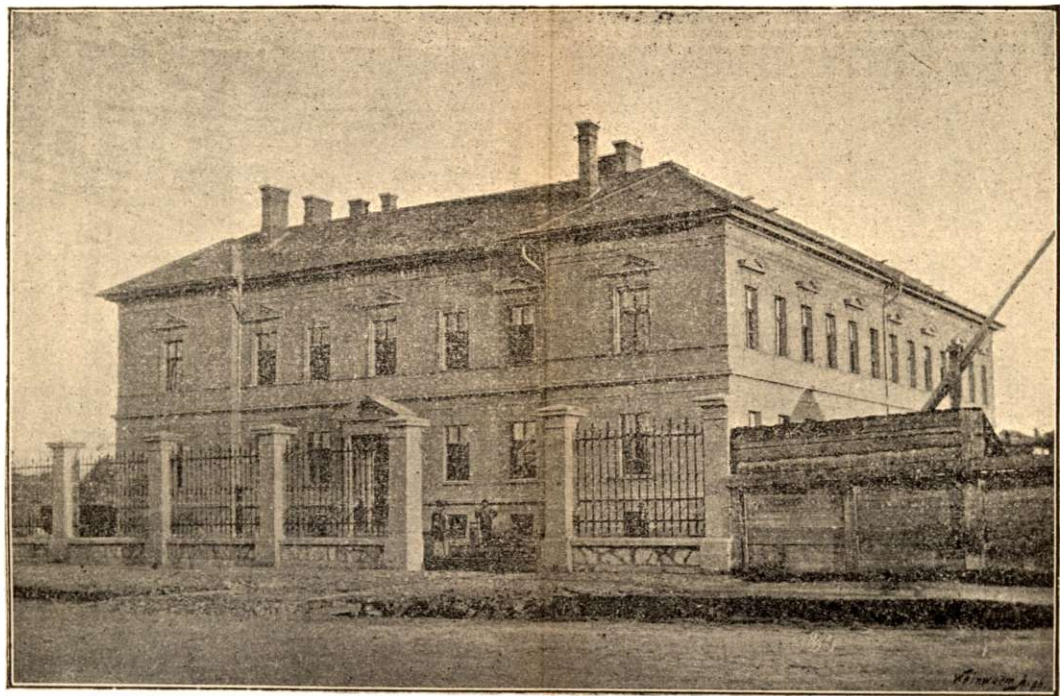
nulóinak száma (217-re ment az 1893—94. tanévben) az ilynemű hazai intézetek között az első sorába emelik. A bennlakás a legmodernebb igényeknek megfelelőleg, valóban mintaszerűen van berendezve. Az érdeklődőknek szívesen nyújt felvilágosítást az igazgatóság, naponta d. c. 10—12-ig, d. u. 4-től 7 óráig.

Utczák. A ferencziek temploma mellett a régi aranybeváltó- és pénzverő-ház egy része még fennáll, egy kis sárga földszintes ház, bejáró ajtaja felett ez egyszerű felirattal: *Domus Cementaria et Auricusoria A. D. 1608.* (azaz pénzbeváltó és aranyverő-ház). A pénzverő-ház többi részének lerombolása által keletkezett Kornis-utczán áttaz élénk *Híd-utczába* jutunk (az utcza keresztezésénél a közúti-vasút megálló helye). Érdekes a régi *Hungária* szálló épülete, a *posta- és táviró-igazgatóság* kétemeletes új palotája. Tovább a Széchenyi-téren a *torna- és vívó-iskola*, a góth stílusban épült kéttornyos Széky-palota a vashídon belül, túl Benigni Sámuel kétemeletes kupolás bérháza. A Híd-utcza külső folytatásában új vashíd vezet a most egyre új épületekben gazdagodó *Nagy-utczába*. Itt a *neolog isr. hitközség* csinos temploma. A pályaudvar mellett az új vámház. Az indóház mellett külön vágány vezet a *Kolozsvári áruaktárba*, az erdélyi részek legnagyobb gabonacsarnoka. Innen (10—15 p.) a Nádas fürdő.

A vasúthoz vezető vashídon áthaladva,

Közvágóhíd.

Siketnéma intézet.

jobbra a Szamos-utczán és Külső-király-utczán találjuk az új közvágóhidat pompás hűtőkészülékekkel, modern berendezéssel.

Visszamenve a főtérrre, a Hid-utcza és Magyar-utcza sarkán az *ág. ev.* kicsiny, de ízléses *templom*, tovább a Magyar-u.-ban az *unitárius* főiskola (épült 1810-ben). Gazdag könyvtár, mellette templomuk, szemben a püspöki lak.

A templom é.-k. oldalán a fedél alatt kerek kő; egykor a Torda-utcza sarkán. Erről prédikálva térítette meg Dávid Ferencz a városi magyarság nagy részét az unitárius vallásnak.

Tovább a *felsőbb leányiskola*, az utcza végén a csinosan parkirozott *Trencsin-tér*. — A Magyar-utcza folytatása a Külmagyar-u. Elején az *ev. ref. theologiai akadémia* hatalmas, most épülő palotája, majd a *reformátusok* új bérházai mellett csak most uytított utczán és a Szamos-árkon átmenve találjuk az „*állami tanítónő-képezde*“ internatussal egybekötött hatalmas épületét. Visszatérve a Külmagyar-utczába, látjuk a reformátusok kéttornyú, a debreczeni nagy templom mintájára épült *templomát*. Balra egy mellék-utczában az *orth. izraelita imaház*. Tovább a m. kir. *dohánygyár* (megtekinthető d. e. 8-tól d. u. 5-ig): az új laktanyák; az úgynevezett *szentpéteri* templom, a közúti vasút külmagyar-utczai végállomásánál; tulajdonképen a mellette levő *szt. Erzsébet*

aggház (63-nak teljes ellátás, 80-nak segély) kápolnája; tovább a Sigmond testvérek nagy szeszyára és finomítója, mely Kolozsvár legnagyobb ipartelepe ma is.

A Külmagyar-utca s Végsor-utczán túl, némileg a városon kívül van a kir. állami *javító-intézet*. (Bemeneti engedély az igazgatónál u. o.)

Visszatérve a *Trencsin-térre*, a sarkon áll az EMKE által a vasúti üzletvezetőség számára épített díszes bérház, homlokzatán azon vármegyék és városok czímereivel, a melyek területén az építésig az egyesület fiókválasztmányokat szervezett. Az EMKE főtitkári hivatala is itt van. E soron vannak az erdőigazgatóság és pénzügyigazgatóság palotái. A tér parkja kellemes üdülőhely. A nyugati soron a szabadkőművesek épülete, kőhomlokzatán e felíratral: A. V. E. N. É. M. D.

A Trencsin-tért az ú. n. fapiacztól elvlasztja a külközép-utca. Elején a laktanya-telep, tovább két humanus alkotása Kolozsvár társadalmának: a siketnémák 1893-ban megnyílt szép épülete és a Mária-Váléria leányárva-ház állanak. A baloldalon az új honvéd laktanya.

A fapiacz-soron a régi nagy kaszánya, az új katonai csapat-kórház (Külfarkas-utca), az erd. gazd. egyeslet mintaszerű kertje (Pata-u.).

Az ú. n. czigánysor húzódik innen Felek község felé.

A fapiacz délkeleti sarkán, a kültordautcza végén az ötszögű és felíratos *Bethlenbástya*, jelen alakja a múlt századból való, órája újabb.

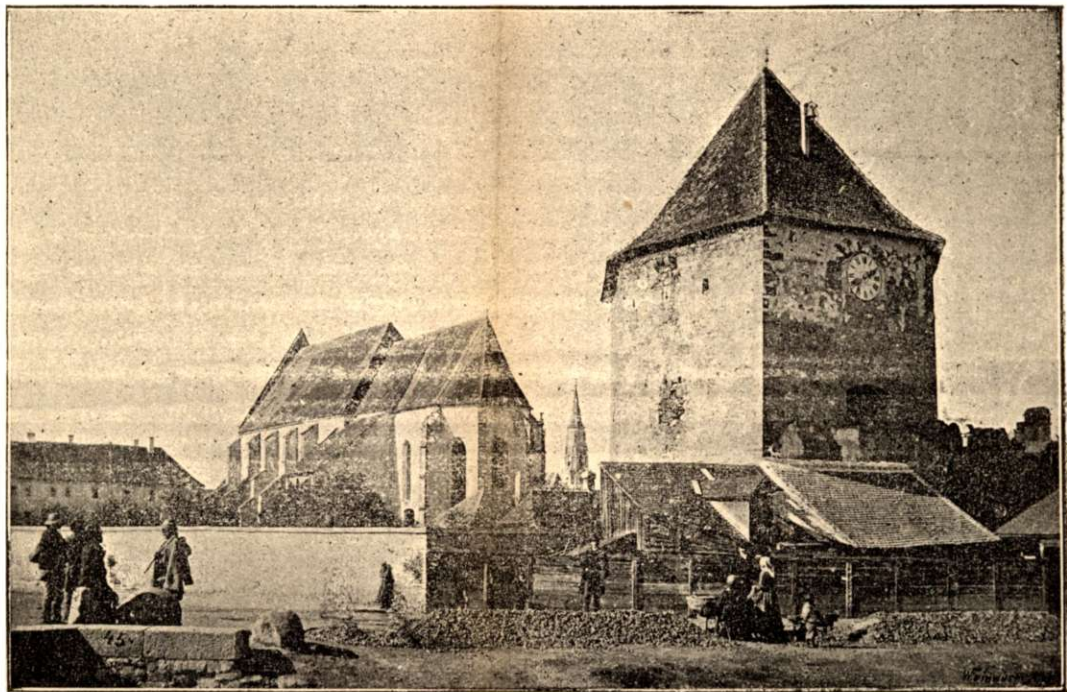
A fapiaczról ny. irányban a belmagyar-utczával párhuzamosan húzódik a Belközép-utcza, melyben a *Kolozsvári kaszinó* renaissance stílusú homlokzatával, tovább a *minoriták* egyszerű temploma tűnnek szemünkbe.

E templom mellett nyíló kis utcán át a második keresztutcza a *belfarkas-utcza*. Itt van Magyarország legrégibb magyar színháza, a *Nemzeti Színház*. Vén falait 1865-ben Kagerbauer építész alakította át. Bejárata mellett *Gyulai Ferencz*, a hírneves színművész szobra.

A magyar színészet bölcsője rengett itt. Az 1795 márczius 20-án tartott országgyűlésen kimondták Erdély rendei, hogy egy országos nemzeti színház felépítését és fenntartását szükségesnek látják s e cél elérésére egyelőre országos rovattal rendeltek el, magán és törvényhatósági úton is gyűjtést rendeztek. Főurak vásárolták 5000 bankó forinton a telket, az országos építészeti hivatal készítette a tervet és Alföldi Antal kolozsvári építész építette fel a természetben adott téglából, mész és egyéb anyagon kívül 57.600 forint költséggel 1803—21-ig. A magyar színművészet majdnem valamennyi jelese itt kezdte pályáját: Jancsó, Coelestin, Lendvay, László József, Egressy, Gyulai Ferencz (szobra künn, a főbejáratnál balra egy fülkében), E. Kovács Gyula,

Az „Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egylet” palotája.

Bethlen-bástya és az ev. ref. templom keleti oldala.

Dériné, Neéb Mária, Laczkócziné, Székelyné — Ungár Anna, Jókainé — Laborfalvi Róza, Prielle Kornélia, Jászai Mari stb. Újabban országos szubvencziót élvez s társulata a fővárosi után első.

Ebben az utczában van lejjebb a *katona-tishti kassino*, a *református leányiskola*, végén pedig az ú. n. „belső” *református templom*, (épült 1480-ban), s bár többszörösen építetett, de nemes góth-styljával máig is emlékszámba megy.

E templomnak hosszú története van. Egykor a jezsuiták temploma volt (a XVI. század végén). Itt tartották az erdélyi országgyűléseket. Most is megtekintésre érdemes a sok czímerkép, a mely a templom patronusai emlékeit őrzi. Tornya leégett.

Mellette az *ev. ref. collegium* két emeletes épülete. Az ország legrégibb tanintézeteinek egyike. Bethlen Gábor építtette s I. Rákóczy György fejedelmi adományokkal gazdagította. Apáczai Cseri János, a híres pedagógus itt tanított 1656-ban. Könyvtára, unicumai, kézíráttára, gyűjteményei figyelmet érdemelnek.

A színházzal szemben a *megyeház*, attól jobbra a *róm. kath. lyceum* díszes épülete. Ez intézetet egyetemi jelleggel (bölcészetheologia) Báthory István alapítá 1581-ben s a jezsuitákra bízta a nemes ifjak és a népfiai számára gazdag alapítványokkal ellátott két fiúnevelő-intézettel együtt. Mikor a jezsuitákat elűzték (1588.) az iskola is hanyatlott, míg végre Mária Terézia 1776-

ban a kegyes tanítórendre bízta. 1787-ben az addig Báthory-egyetem nevet viselő kath. iskola „*kir. akad. lyceum*“ czímet kapott s a megszűnt theologia helyett jogi és részben orvosi tudományi karral látták el. 1849-ben megszűnt a jogi tanfolyam (az akkori kormány jobbnak látta N.-Szebent ajándékozni meg egy jogakadémiával). 1872-ben megnyílt az egyetem s az iskola főgymnasiummá alakult, de az egyetem jogi kara is a lyceum második emeletén van. A lyceum szépen rendezett *könyvtára* több mint 30 ezer kötetet számlál.

A lyceum mellett van a *Kalasantinum*, a piaristák modern berendezésű tanárképző- és theologiai intézete (megny. 1894 szept.).

A Farkas-, Színház-, Belkirály- és Tordautczák által határolt nagy négyszögben a jezsuiták hajdani zárdája, később az erdélyi főkormánysház által használt helyiségek képezik az 1872-ben felállított *Ferencz-József-tudományegyetem* központi épületét. Itt vannak most még az egyetemi hivatalok, a bölcsészeti, mathem. és természettudományi kar tantermei, az egyetemi és a vele egyesült muzeumi *könyvtár*.

A két *könyvtár* egy igazgatás alatt van; jelenlegi igazgatója Dr. *Ferenzi Zoltán* egyetemi magántanár. Több mint 90.000 kötet van e két könyvtárban. Az Erdélyi Muzeum-Egylet könyvtára különösen hungarikákban, melyek közül több unikum van, gazdag. Az egyetemi könyvtár pedig modern

tudományos művekkel és százakra menő tudományos folyóirattal van ellátva. Most épül a színházzal szemben a Színház-utczában a központi egyetemnek hatalmas két emeletes palotája, melynek főbejárata a színház ny. oldalával szemben van. Ide helyezik el az egyetemi rektori hivatalt, a bölcsészeti és jogi karokat, úgyszintén az egyetemi és muzeumi könyvtárt, ez utóbbiakat ideiglenesen, mert utóbb külön nagy könyvtári palotát építenek. Az egyetemi könyvtárnak szakok szerint beosztott és kinyomatott címjegyzéke van (2 kötet), a muzeumi könyvtáré is most készül. Az olvasóterem a hivatalos órák alatt (lásd fönnebb) bárki által használható. Az *Erdélyi Muzéum-Egylet* kézírattára főként Erdély történetére vonatkozó oklevelekkel, naplókkal és följegyzésekkel bővelkedik.

Az erd. orsz. muzeum régiségtára (megnyílt 1862.) jelenleg szűk és nem eléggé világos helyiségben van elhelyezve a központi egyetem épületében. Mivel néhány év múlva költöztetés alá kerül, mostani elhelyezése csak ideiglenes. A muzeum őre dr. *Finály Henrik*, európai hírű tudós.

A gyűjteményhez tartozó felíratos kövek nagyobb része az udvaron van letéve. Maga a helyiség egy folyosóból és 4 szobából áll.

Folyosó: Középkori pánczélok, sisakok, vasíngék. Lópánczélok, tatár-nyereg. A Szentháromsági templom harangja 1480-ból. Feltűnő a vajdahunyadi lovagvár mintája; a vár az 1854-iki leégés utáni állapotban van feltüntetve; készítette és letétbe helyezte Arányi Lajos pesti egyet. tanár 1866—73.

I. szoba. Prehistorikus tárgyak, kő- és bronzból. Tokos vésők, fejszék (F. szekrényben, 1. sz. a. szépen véssett díszítéssel), kardok, ékszerek (O. szekrény), egy bronz öv díszítései (I. szekrény).

Egyiptomi régiségek (P. szekrény). A falakon ideiglenesen elhelyezve a muzeum birtokában levő képek. 3. és 8. sz. a. V. István és neje, Thomasina Morosini, s fiuk III. Endre egykorú arczképéről való másolatok. 7. Kaufmann Angelika. 9. Catharina Ernaro ciprusi királyné arczképe Vinceotinótól. 11. Aquarell Sikótól. 14. Kis gyermek bányanyai, állítólag Murillo (?). 20. Kazinczy Ferencz arczképe (Vastag és Sikó). 21. Kisfaludy Sándor arczképe (Simótól).

II. szoba: A. szekrény: viasztáblák (kötelezvény 162-ből Kr. u.), mithra-kövek, bronzdomborművek. B. szekrény: az apahidai lelet: arany ékszerek (fűző kapocs, csattok, karpereczek, függők) és 2 drb domborműves ezüst kancsó, a népvándorlás korából. D. szekrény. Maros-Portuson a vasút építése alkalmával talált apulumi régiségek. L. szekrény: római (görög?) sisak, a krasznai aranyrúdak hasonmásai. A fülkében római fürdőberendezések maradványai. G. szekrény: kis bronzszobrok (15. sz. bronzbika, találták a főtéri templom tornya építése alkalmával). 4 kis márványszobor Canovától, Petőfi mellszobra Araditól. A falakon: Pekri Lőrincz zászlója. 22. sz. Gróf Mikó Imrének, a muzeum első alapítójának és elnökének (1805—1876.) életnagyságú képe Barabás Miklóstól. „Brassai bácsi“ arczképe, színezett fénykép Kató Józseftől. 26. Sárdi és 28. Than Mór Deák Ferencz arczképe. 24. Sauermann. Egy olasz elefántcsont faragvány a XV. százdból, Krisztus felfeszítettetése.

III. szoba: Közép- és újkori tárgyak, fegyverek. Az erdélyi fejedelmek korából: Teleki Mihály „uram“ széke, Bocskay István fejd. kantája, Bethlen István fejd. tölténytáskája, Apafi Mihály pohara, Barcsay Ákos nyeregtakarója, Bethlen Gábor nyerge, Béli Pál bilincse, „pro libertate“ zászló, II. Rákóczy Ferencz emlékérméinek bélyegei nevezettnek rodostói házából. Szilágyi Erzsébet arcz-

képe (1520). Dózsa György vaskoronája (?). A szabadságharczból: 15 darab pecsétnyomó, közte „A magyar álladalom pecsétje, 1849.“, Bem lovagostora, térképolvasó üvege, hőmérője és zsebpisztolya, Gábor Áron tárczája, a 69-ik honvédszászlóalj zászlója szalagostól és a 16. zászlóalj szalagja. Kolozsvár városi emlékek: a városi hóhér pallósa (II. szobában), a város díszkulcsa, a hídkapu lakatja, a nyerges czéh jelvénye.

A falakon: 31. Rubens másolat. 32. Dürer (?) Rafael arczképe. 36. Melchior szarvasok. 42. Markó Károly tájkép. 44. Kupetzky József Fornarina.

IV. szoba: Érmek. Az Esterházy-gyűjtemény (3778 drb), főleg aranyérmekben gazdag. (Erdélyi fejedelmek pénzei, emlékérmek, I. Napoleon emlékérmek.) Hely szűke miatt csak kevés van kiállítva a muzeum saját gyűjteményéből (Magyar királyok és erdélyi fejedelmi pénzek sorozata, görög városok pénzei, római köztársasági és császári pénzek). A gyűjtemény túlnyomó nagy része a szekrények fiókjaiban van elhelyezve.

A falakon: 46. Fr. v. Miries: virágöntözőnő. 48. Lorenzo Bath: szombat a klastromban. 52. Wdiduer: gr. Kemény József arczképe. 54. Bager: Debreczeni Márton arczképe. Erdélyi gubernátorok arczképei. 61. Adler Mór: Ősz (Thorwáldsen domborműve után). 66. Barabás Henriette: Petőfi.

Az ásvány—földtani intézet (II. em. d. e. 9—12.) az erdélyi aranybányák terményeit, a hegységekként csoportosított kőzeteket, kőületeket s különösen a mócsi meteorit csoportot tartalmazza. *Erdély őslései:* a csobánkai, nagyfalusi cervus megaceros, oncsászái medve, mamuthok, rhinoceros, mastodon maradványok, a báciautori kőbányák emlős leleteivel rendkívül tanulságosak. (Dr. Koch Antal e. t. igazgató előzékeny felvilágosítást ad.)

Az orvostani intézetek részben a Karo-

lina kórházban (Óvár), részben az új épületekben (alsó szén-utca) vannak elhelyezve. Az alsó-szén-utczában van az új *boncztani*-, *kórboncztani*- és *élettan-közegészségügyi* épületek. Gyönyörűen parkirozott emelkedésen van e két hatalmas épület elhelyezve s mindkettő felszerelve a tudomány legújabb eszközeivel. Mint Magyarország második egyeteme, kitűnő tanárokból álló jogi, bölcsészeti, orvosi és természettudományi karával, tanárképzőjével, gyógyszerészeti és bábaképző tanfolyamával a budapestivel egyenrangúan szolgálja itt a délkeleti Kárpátok szakaszában a nemzeti kulturát. Tanerőinek száma: 44 rendes, 4 rendkívüli, 2 helyettes, 12 magántanár, 1 előadó, 19 tanársegéd, 12 gyakornok és 3 magán tanító. Hallgatóinak száma heted félszáz. Nagy alapítványok, ösztöndíjak.

Az egyetem és kegyesrendiek háza előtt háromszögletű tér, közepén a jezsuitáktól emelt „*Szt.-Háromság*” szobor áll. A Torda-utczán fölfelé haladva jobbfelől a *Báthory-seminarium*, a Kül-Torda-utczában a szép fekvésű köztemető.

Hazarésziünk sok jelese pihen itt: Bölöni Farkas Sándor amerikai utazó; Kendeffy Ádám (sírját 4 kőoroszlán őrzi); gróf Mikó Imre (mauzoleuma a temető felső végén). Itt nyugsznak részben jeletlen sírjaikban: Apáczai Csere János, az első magyar filozófus, Szenczi Molnár Albert, zsoltárfordító és egyházi író: Tóthfalusi Kiss Miklós, a

Kegecsrendiek temploma.

híres nyomdász; Aranyosrákosi Székely Sándor, ki a „Székelyek Erdélyben.“ cz. hőskölteményével a „Hadur“ nevét a magyar költészetben megteremté; Ujfalusi Sándor, híres vadász; Méhes Sámuel, az erdélyrészi hírlapirodalom és nevelésügy érdemes férfa; Debreczeni Márton, a „Kiovi csata“ szerzője. Az újabb időből: Kriza János, unit. püspök; Nagy Péter, ref. püspök; Sámi László, tanár; K. Papp Miklós, hírlapíró: báró Bánffy Györgv, népdalköltő, zeneszerző és a „Kék nefelejts“ írója; Szabó Károly, történetíró; Szilágyi Etele, hírneves szemorvos; Felméri Lajos, paedagogus. 1894-ben Jósika Miklós br. születése százados évfordulójának emlékére a nagy regényíró és nejének Podmaniczky Juliának holtteste is a kolozsvári temetőbe jutott Drezdából, az ott levő síremlékkel együtt, mely mellé a család új síremléket fog állítani.

A magyar színészet úttörői közül: Jancsó Pál, az első magyar komikus, Coelestin, Székelyné, László József és mások.

A temető bejáratával szemben az „*erdélyrészi nőiipar-fejlesztő egyesület*“ által fenntartott női ipariskola.

Visszatérve a Torda-utczába, az egyetem épülete mellett találjuk a *kegyesrendiek templomát*. A jezsuiták építették. Szép főoltára és gazdag egyházi kincstára van.

A főtérről a Jókai-utczán befordulva, egyenes irányban pár percz alatt az új egyetemi épületekhez érünk. Balra hagyjuk a „*Házsongárd*“-nak (Hasengarten) nevezett nyaralótelephez vezető Majális-utczát, ebben a régi várfal legépebben megmaradt része, az ú. n. *Bogdánffy-bástya*.

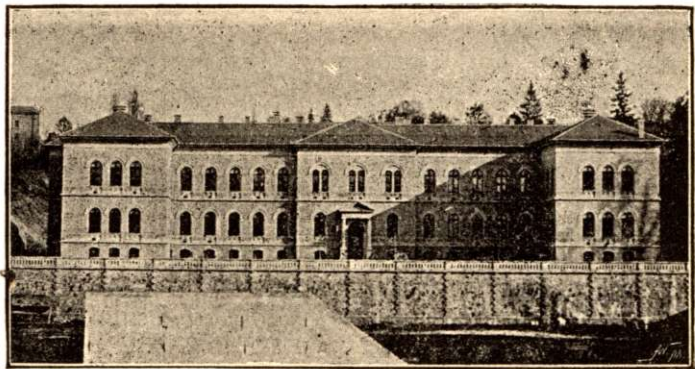
Az új egyetemi épületek között legelsőnek áll: a *közegészségi és élettani intézet*. A hatalmas gránitfal által védett terrasson a *bonczan, kőboncztan és törvényszéki orvostan* impozáns, olasz renaissance stílusú két palotája. Magaslaton a városi és egyetemi *viszesetek* 1500 m.³ tartalmú réservoirja.

Mellette a *Museum kert*, árnyas sétahelyekkel. A kert a rajta levő épületekkel együtt Mikó Imre gróf ajándékozta a Museum-egyletnek. A grófnak, a hálás egylet által emelt *szobra*, a korán elhunyt br. Vay Miklós szobrász utolsó műve, a kert, sőt a város egyik díszét képezi. Itt a régi gr. Mikó-féle villában az *állattani gyűjtemény* (gazdag fejlődéstani és csonttani gyűjtemény, két barlangi medve váza az oncsászai barlangból összeállítva). A városra néző oldalt az *új vegytani intézet* foglalja el.

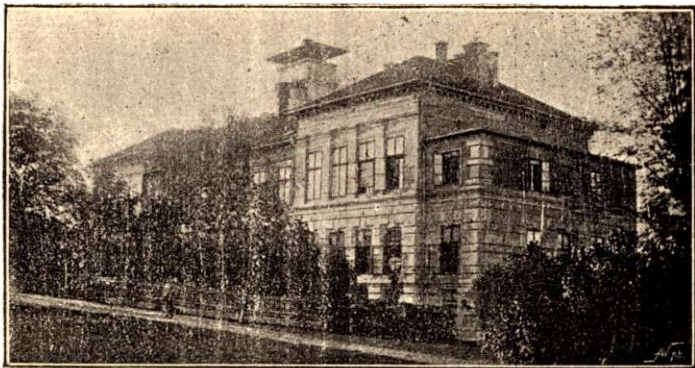
(Az illető tanár v. segédje alkalmas időben szívesen kalauzolja az idegent d. e. 10—1-ig.)

A kert nyugati részét az egyetem *fűvészkertnek* használja.

Az „*Erdélyi Országos Museum-Egylet*“ alakult 1859-ben gr. Mikó Imre kezdeményezésére, közadkozás útján. Célja a honismertetés és a történeti emlékek megőrzése, valamint könyvtár és gyűjtemények szervezése által a tudomány forrásainak gyarapítása. Két szakosztálya van: a bölcsészeti, nyelv-, történettudományi és az orvos-természettudományi. Mindkettőnek külön házi folyóirata, mely a tagoknak tagdíj fejében jár. Muz. tagság évi 5 frt, szakosztályi évi 2—3 frt. Elnöke gr. Es-

Tudomány-egyetem boneztani intézete.

Tudomány-egyetem vegytani intézete.

terhász Kálmán, alelnökei Brassai Sámuel és Szász Domokos, főtitkára Finály Henrik (könyvtárigazgatót l. fönnebb). A szakosztályok elnökei Szamosi János és Koch Antal, titkárai Szádeczky Lajos és Lőte József, a kik a folyóiratokat is szerkesztik. Az egyesület 1872-ben az állammal 90 évre kötött szerződés alapján, könyvtárát és összes gyűjteményeit az egyetem használatára rendelkezésre bocsátotta.

A Muzeum-utczán át a Külmonostor-utczába jutunk s Ny. felé tartva, jobbról az u. n. *Haller-kápolna* és *Augustacum* (elemi iskola) mellett elhaladva *Kolozsmonostor* külvárosba érünk, melyet 1894. május havában csatoltak Kolozsvárhoz. Még mint különálló községnek 1891-ben 3100 lakosa volt. Mindjárt elején áll az 1869-ben megnyitott gazdasági tanintézet 1872-ben épült palotája. Az intézet a kath. alapítv. uradalomnak 730 holdas, az állam által 30 évre bérbe vett területén eszközli 103 tanulójával a gyakorlatokat. 41 növendék bennlakó. Felszerelése mintaszerűek s az ifjúsági tűzoltóság szükség idején derekasan működik. A tanárok száma 11, kik *Vörös Sándor* kir. tanácsos, igazgatóval élükön szívesen adnak bővebb felvilágosítást az érdeklődőknek.

Ha tovább folytatjuk útunkat, jobbról a nép által sűrűn látogatott *Sigmond-féle serfűzót*, tovább az alapítv. uradalom tisztviselőinek lakóházait, valamint a kicsiny *róm. kath. templomot* elhagyjuk, egyszerre megváltozik a kép s előttünk áll az oláh falvak typusa, apró ablaku, óriás szalmafedelű

vályogházaival. A falu végén a *Kálvária*. A jelenben fennálló kápolna (a mellette levő gunyhóban lakó űr kinyitja 10—20 krért) tulajdonkép a hajdan itt állott és „hiteles” helyűl szolgált nagy *benzés kolostor* templomának szentély maradványa. Az egyidőben hatalmas apátság vagyona ma a róm. kath. tanulmányi alap tulajdona. Köveiből épült a kath. lyceum. Kápolnája körül sokan temetkeznek az újabb időben is.

Az innen *Gyalu* felé vivő úton (15 percz) egy romladozó emlékoszlop; a rajta levő legújabb kori felirat szerint állítólag azt a helyet jelöli, a hol II. *Rákóczy* György fejedelem 1660. május 22-én, a törökökkel megütközve, körülvétellett s kapott sebei következtében lováról lebukott, mit látván a magyar sereg, feladta a harczot s a csata elveszett. De ez a megsebesülés tulajdonkép Szász-Fenes és Szász-Lóna között a „Vörös-sapka” nevű csárda vidékén történt s csak legújabban csináltak a kolozsmonostori dombon álló búcsújáró oszlopból *Rákóczy*-emléket.

Visszatérve a városba, a *Haller-kápolna* mellett levő *Nép-utczában* jobbról áll a *városi szegények háza* (szűkölködő, elaggott egyéneknek meleg otthont, tisztességes ellátást nyújt), odább a baloldalon *Kiss Sándor* olajgyára.

A *Kis-Szamos* hídján átkelve, a *sétatér* felső végéhez, *Kolozsvár* városligetjéhez érünk.

Itt találjuk a nagy *üszöhelyet*; egy kis hídon túl a nyári mulatságokra szolgáló *lövőházat*, árnyas fenyőkkel beültetett ligetével. Visszatérve a *lövőház* hídján, balról az *állatkiállítás* csinos helyisége (évenként

Kir. gazd. tanintézet Kolozs-Monostoron.

kiállítás aug. 29—szept. 2-ig) vonja magára figyelmünket, a melynek főépülete 1894. jul. 10-én leégett; tovább a közönség *kioszk*-ja kényelmes pihenőt és frissítőket nyújt. E kioszk helyébe nemsokára nagy díszes épületet emelnek. A ritka szép, egyenes, 3 párhuzamos főúttal bíró hosszú sétateret *Schütz* József, Kolozsvár hajdani áldozatkész polgára kezdte egy berekből átalakítani e század 20-as éveiben. A kioszk mellett csinos vasból készült zenepavillon, melyben májustól kezdve egész nyáron hetenként kétszer katonazene. Mellette a sétatéri tó apró szigetével. Nyáron csolnakázni lehet a tavon.

A sétatérről a Nagy-Szamoson az új őrház mellett lévő hídon átmenve, egy, az újabb időben rohamosan emelkedő nyaraló telephez (gyümölcs és szőlő ültetvényekkel) érünk; ez az u. n. *Rákóczy-hegy* (régebben Borjumál), mely majd egy órai hosszú vonalon, szakadatlan sorát mutatja a legkülönbözőbb alakú és stílusú villáknak. Kedvelt sétahely, bár távolabb fekszik, a *kőjai erdő*. Útja az említett Rákóczy-hegy alatt visz el, balra hagyva két tekintélyes gyártelepet: a kályha és téglagyárat; az u. n. „*Török vágás*“-on (néphagyomány szerint a törökök vágták a hegybe, hogy a Szamost arra felé a várostól elvezessék; de tulajdonképen az erdő letarolása következtében keletkezett vízmosás okozta szakadék) kissé meredek úton a tetőre jutunk, honnan pár percz múlva az erdő lombsátora, sok víg majális színtere fogad.

A *Nádas-völgyére* nyílik innen kilátás. Szemben *Kardosfalva* néhány házból álló községe, nagy műmalmával, tovább jobbra a *M. Á. V. főműhelye*;

átellenben gyümölcsös kertek, a hegy tetején az u. n. *Kerek-erdő*.

A fősetányon lemenve találjuk a *nyári színház* faépületét, majd a sétatér utczában *Bakk* L. faipar telepét és parquette-gyárát. Ettől jobbra, a Diána-fürdő mellett a *Bánffy* kert, jó víz, elhanyagolt hely. Innen a Belmonostor utczába fordulunk, mely különösen szép tavaszi napokon nagyvárosi korszót mutat. Itt áll a jobb soron a vén *redoute* épülete.

Ennek nagytermében mondták ki 1848-ban az uniót Erdély és Magyarország között.

Ez utczáon végighaladva, kiinduló pontunkra a Főtér-re értünk vissza.

A ki csak teheti, ne mulassza el a Fellegvárt meglátogatni, honnan az egész város, a környező hegyekkel, kéklő havasokkal, különösen alkonyatkor meglepő szép látványt nyújt. A Fellegvár teteje (rövid út, 5—6 perczig tart a feljutás) pompásan parkirozva van. A helybeli tisztikarnak érdeme, hogy e tetőre pompás parkot varázsolt, melynek csúcsán levő glorietteről ritka szép kilátás kinálkozik a városra és környékére. Innen látható jól, hogy Kolozsvár mintegy medenczében fekszik, köröskörül hegyek által övezve.

A főtérről a Mátyás- és Víz-utczáon bemenve s a Nagymalom-utczáat átszelve a „*Németek pallóján*“ (födött gyalogos híd, a nép által németnek nézett katonaságról elnevezve) keresztül az u. n. *Sáncz-*

Fellegvár.

aljához érünk, a Fellegvár lábához, melynek meredek sziklás oldalán fecske-fészek módjára egy egész városrész épült, részint a sziklába vágott, részint meredek oldalaihoz tapasztott apró házacskákból, melyek közt lépcső vezet föl a Steinwille tábornok által az itt állott szőlők egyszerű elfoglalása után 1715-ben megkezdett és 1721—23. körül befejezett erődhöz. A modern hadtudomány azonban régen diskvalifikálta ilyen minőségében s most kaszárnya és börtön. Újabban a helybeli tisztikar csinosan parkirozta és a városra nyílólag a hegytetőre tánczhelyet épített.

A legfelső fokon álló glorietteből legszebb a kilátás: jobbról a távol kéklő *gyalui havasok*, *Szász-Penes* bádog tornyával, a *Kalvária* magános romtemploma, a *gazdasági tanintézet*, az új *egyetemi épületek* palotái, szemben a *Házsongárd* lombjaival, a *temető*, odább a *Felek* hegytetőre, balra a *Szamos-völgyre* tekinthetünk: *Szamosfalva*, *P.-Szt.-Miklós*, *Apahida* községek. Lábaiknál a város.

Kirándulások Kolozsvárról.

Almási-vár. A Kalotaszeg úgynevezett „alszegi” részében fekvő kies Almás-völgyébe B.-Hunyadról M.-Bikalon át kocsin Nagy-Almásig jutunk, melynek határában

azon vár omladékai* vannak, melyek tiszta időben már a vasútról, Sztánától északra szabad szemmel élvezhetők. Innen visszatérőben a zsoboki márványbánya és a sztánai villatelep vagy Jegenye megtekintésével egy napi kirándulás.

Andrássy-havasokra. (Erdély. 1892. III. IV. füzet. Hangay Oktáv útjának leírása.) Több napot vesz igénybe. Kocsin lehet egész Dobrinig menni. Rendes útja: Magyar-Fenesig kolozsvári kocsin (egy lovas 2—3 frt); itt fuvarost fogadunk Járavizéig (3 frt) s az uradalmi főerdésznél jelentkezünk, hogy a járavizi és dobrini vendégházakban szállást kapjunk. Mindkét helyről telefon Kolozsvárra. Járavize előtt remek serpentin-út s impozáns kilátás a Járavölgyébe a Prislop tetőről. (1090 m.) Járavizében nagy gőzfűrés. Jó nyerges mokánylovak kaphatók a Dobrin (Gyulahavas) tetőig (3 óra). Dobrinban gr. Andrássy havasi nyaralója, vendégház, nagy fenyvesek, kitűnő források. Bár az erdészeti személyzetnél kapható szerény meleg étel, ezen útra mégis élelem szükséges. Melegebb felöltő mindig viendő, mert a reggeli s esti levegő sokszor nagyon hűvös. Ha több napot tölthetünk a Dobrinon, onnét nagyon hálás kirándulás

* *Desső-vár*, régebben a Csákyak birtoka, jelenleg a kath. status tulajdona. A vár maga 1658-ban dúlatott fel és romboltatott szét török és tatár hordák által.

az Öreghavasra (Muntele mare), hatalmas kilátással az egész erdélyi Érczhegységre s a szebeni, fogarasi, hunyadi havasokra. Kinek ideje van, a Dobrinból lóháton a Duba tetőn át, lejuthat Lupsán át Offenbányára. Mokányló vezetővel egy napra 1 frt 20 kr. Ezen hegyekben oláh nyelven lehet a havasi néppel érintkezni, magyarul csak az erdészeti személyzet tud.

Angyalkúthoz 1 $\frac{1}{4}$ óra, a bácsi úton, a vasúti indóház mellett kocsin vagy gyalog. Jó ivóviz, bácstoroki kőbányák, kövületek (Echinus). Az Angyalkúttól 35 percz a kányafői masszelátó. Sárga jelzés az út mentén.

Bánffyhunyadra, (Erdély. I. kötet, II. füz. Jankó J. czikke utánolvasásra.), vasúton sz. v. 1 $\frac{3}{4}$, gy. v. 1 $\frac{1}{4}$ óra. A „Kalotaszeg” vidékének főhelye, a híres varrottas háziparnak legnagyobb műhelye. A ki a festői népviseletet tanulmányozni akarja, kirándulásra vasárnapot válasszon. Magyar lakosság, takarékpénztár. kaszinó, polgári s felső leányiskola. Innét Szt.-Király, Nagy-Kalota, Magyar-Valkó, Gyerő-Monostor felett 6 óra alatt a bélesi erdészlakhoz, honnét 2 órai gyaloglás után (vagy mokánylovon) a Fontinel havasi fennsíkhöz érünk, hol a móczok 1849. jul. 13-án Vasváry Pált 200 honvéddel megölték. Emlékkereszt. (Erdély. I. köt. VII. füz.)

Bükkbe, kies erdő, közel (gyalog 1 $\frac{1}{2}$

óra) Kolozsvárhoz. Vagy a Házsongárdon át, vagy a feleki országútról jobbra juthatunk oda. A Dumbrava tetőtől a gerinczen vezető ösvényen fölmehetünk a Peanára is. (834 méter.)

Bucsára. vasúton $2\frac{1}{2}$ óra, nem esik Kolozsmegyébe, de innét szép kirándulás kínálkozik Remeczre (vasútállomása Jád-völgy) vagy a Királyhágóra.

Csillaghegyre, gyalog $1\frac{1}{2}$ óra, erdőtlen tetejéről szép kilátás. A kajántói úton, a brétfői szőlők alján bármely dülő oda vezet. Közel a Lomb és Kerekerdő. Pihenő a Rózsakútnál.

Csucsára vasúton $2\frac{1}{4}$ óra. Kellemes vidékét a kolozsváriak nyaralásra örömet választják. Vendéglők, gőzfürész, fürdés a Körösben. Csinos nyaralók. A csucsai völgy-szorost 1849-ben Czech magyar tábornok védelmezte Puchner ellen. Nem messze a Dregán patak ömlik a Körösbe. A Dregán-völgyön nehezebb, de gyönyörű út vezet a Vlegyásza nyugoti oldalára. Közel Csucsához a Kis-Sebesi gránitkő-bányák.

Gyaluba, 17 kmnyire Kolozsvártól, jó országút. Monostoron át; az úttól jobbra Rákóczy-emlék. Szász-Fenesen innét balra alacsony erdős hegyen a Leányvár; romjai az útról nem láthatók. Gyaluban van erdő-gondnokság és a kolozsmegyei osztály képviselősege, hol távolabbi hegyi út felől szí-

vesen fölvilágosítanak; főszolgabíróság, csendőrség, posta és telefon Kolozsvárra. A mostani várkastély, bár nem a régi gyalui vár, megtekintésre méltó. A régi várból csak néhány fal látható. Gyaluról lehet a gyalui havasokba kirándulni. Közel Hideg-Szamos nagy gőzfűrészszel, honnét tűrhető kociút vezet a klimatikai gyógyhelyre Reketőba. Hideg-Szamoson ló vezetővel együtt 1 frt 20 kr. naponként.

Géczy-vár. Kocsin Szász-Fenes—Szász-Lóna—Magyar-Fenes—Szent-Lászlón át 3 óra alatt Magyar-Létára. Innen gyalog $\frac{3}{4}$ óra alatt a Géczy-vár előtti hegyre, honnan gyönyörű kilátás az erdős mély katlanba, melynek közepén emelkedik a 900 m. magas hegycsúcson lévő Géczy-vár. A háttért az Andrássy- és ruhaegresi havasok képezik. A vár közelében jó vizű forrás. A vár alatt nagy mélységben a Jára vize, mely mellett jó kociút vezet jobbra a fűrészhez, balra Kisbánya és Jára felé.

A *Géczy-vár* nevét és eredetét Géczy János, Erdély kormányzójától (1585—88.) nyerte, a ki Báthori István lengyel királytól és erdélyi fejedelemtől 30.000 frt zálogösszeg fejében kapta a gyalui uradalmat (1586) és úgy építette a vadregényes vidékre a Géczy-várat.

Hideg-Szamos völgyébe, nagyon szép kirándulás s a kolozsváriak kedvencz egy-napi szórakozása. Fuvaros Kolozsvárról 8—10 frt egész napra. Gyaluig jó országút,

onnét Reketőig meglehetősen kocsit, a Hideg-Szamos zúgó patakja mellett gyönyörű s változatos hegyvidékkel. A Costile Brutilor-nál nagy sziklaszoros, aranyzúzó, olasz telep a kápolnával megtekintendők. Rekető előtt magasan balra a Bethlen-szikla. Reketőben erdészlak, vendégszobával. Reketőtől nem messze van a Bély- és Somkerekyszikla. (A sziklák elnevezését és jelzéseit kolozsmegyei osztályunk eszközölte.) Lőháton 2 óra alatt a Magura tetejére (1215 m.) lehet jutni, hol a birónál esetleg meghálni is lehet. Magurán egyúttal hasonló nevű nagy havasi község. Kik több idővel rendelkeznek, azok a Reketőből lőháton $2\frac{1}{2}$ óra alatt feljuthatnak a dobrini gr. Andrásnyaralóhoz.

Szt.-Jánoskúthoz $1\frac{1}{4}$ óra séta Kolozsvártól. Monostoron a falusi kovácsműhelytől az úgynevezett cigány-utczán balra kell térni, a monostori erdőig. Itt az út a Plecska völgyéhez vezet. Katonai lövölde a völgyben, miért a lögyakorlatok alkalmával piros zászló intőjelekre ügyelni kell. Ilyenkor legjobb a lövőházig lemenni a szerpentin-úton s a völgynek túlsó felén kerülni a szt.-Jánoskúthoz. A kútat s környezetét az E. K. E. kolozsmegyei osztálya jókarba hozatta. Kitűnő ivóvíz, sűrű lombos erdők. A közel levő kerülő házában vezetőt lehet kapni a Dumbravára vagy a szép kilátású Peanára.

Járavölgyébe, kocsin 4½ óra, Szász-Fenes, Szász-Lóna, Magyar-Fenes (Jósikakastély), Torda-Szt.-László (Mikes-kastély) s Kis-Fenesen át. A Fenespatak mentén jó közlekedési út, a Ploptyi-pataknál nagyszerű szerpentin-út a (1090 m.) Prislop-tetőre, honét remek kilátás. Lent a Járápatak. Járavize faluval, nagy gőzfűrés, vendéglő. Több idővel rendelkezők innét a Dobrinba vagy az impozáns Súlyomkőhöz (Cholzu Soimului) juthatnak.

Jegenye fürdőbe, élénk kiránduló hely, vasúton 1 óra, Egeres-Jegenye állomásig. Társaskocsi 1 óra alatt a fürdőig. Csinos épületek, vendéglő a nyári évadban. Hideg fürdő, vasas lápfürdő. Erdei sétányok. Osztriga-kövületek az ú. n. „tengerpart”-on. Egeresen gypszgyár, barnaszén-bányák.

Kányafőre, panorámaszerű kilátás a havasokra s Kolozsvár városára. Gyalog a sétatéri Szamoshidtól 1 óra. A Törökvágáson túl a csinos villákkal beépített Hója gyümölcsös kertjei mellett elmegyünk a Mohay-házig, hol az úgynevezett flügliúton (útjelző tábla) jobbra a hegynek indulunk, követve a piros jelzéseket. Az út hol lejtős, hol gyengén emelkedő, de el nem téveszthető. A két hárszon túl az út fűves; onnét a monostori kaszálókhoz jutunk s jobbra látható a Kányafő-tető, (538 m.) Hangay Oktáv által odahelyezett két pad-

dal. A Kányafő-tető nem tévesztethető már e miatt se össze a szomszéd hegyekkel s rajta még mérnöki jelző is van. A havasi padról tiszta időben a Dobrin, Cserk, a hármass tetőjű Gergelyhavas, a Hideghavasok láthatók. Kik az út egy részét kocsin akarják megtenni, kihajtatnak (egy lovas 60 kr.) az említett flügli-útig, Mohay szítás házáig, onnét $\frac{1}{2}$ óra séta a padokig.

Kolozsi sósfüldőre, fejlődő kisebb fürdő, elhagyott sóaknák mellett az ország leg-sűrűbb sósvize. Lakások egyszerűek, vendéglő. Kolozsvártól vasúton Kolozs-Karáig, onnét $\frac{1}{2}$ óra a fürdőhely. Kocsik az állomáson kaphatók. Olcsósága miatt nyáron élénk szokott lenni.

Királyhágóra, vasúton Bucsáig (lásd ezt). Bucsától lassú emelkedésben $1\frac{1}{4}$ óra alatt a földrajzilag s történelmileg nevezetes Királyhágó tetejére érünk. (582 m.) Az útban az útibiztos házánál az egész környék-re fölvilágosítást nyerhetünk. A Csurgónál jó ivóvíz. Honvédsánczok 1848-ból. A tetőn kisebb korcsma s mérnöki jelző. Kilátás a Meszes-hegység, Szilágyságba s Biharba nagyon megjutalmazza a turistát. A régi Királyhágó már elhagyatott s a Nyegra völgyében ment Feketónak, a mostani királyhágót II. József építtette.

Marosújvárra, vonatközlekedés, Kolozsvárról kényelmetlen az egynapi kirándulók-

nak, de a 8 óra 40 perczkor induló reggeli személyvonattal délben Marosújvárra jöhet s vissza Kolozsvárra az éjjeli 2 órai vonattal a nyári menetrend szerint. Ekkor egész délutánt s estét a sóbánya s sósfürdő megtekintésére fordíthatjuk. Legal-
kalmasabb a reggeli gyorsvonattal Kocsárd állomásig, s onnan kocsin mehetünk a sóbányákhoz, kocsit azonban rendelnünk kell. Vendéglők: kincstári vendéglő, korona vendéglő. Bányászat teljesen modern, villamos világítással, nagyon kényelmes járás 1—2 órát vesz igénybe. Jelentkezni kell a vezető bányatisztnél, bejárásáért 50 kr. Fürdő a bányatelep keleti oldalán, közel a két vendéglőhöz. Kád- és gőzfürdő, tükörfürdő. Közel a felsőújvári Mikó-féle kastély gyönyörű parkjával.

Peana-tetőre, $\frac{1}{2}$ napi kirándulás, legkényelmesebb Felek falú előtt a keresztnél jobbra, kocsúton a hegygerinczen haladni a Fogadó mellett, honnét még $\frac{1}{2}$ óra a 834 m. Peana. Igen szép panoráma fél Erdélyre, tiszta időben Mármarosra is. A Peanától lefelé a Dumbravához, onnét a Plecska völgyébe a János-kúthoz juthatunk erdei ösvényen, rövidebb út a Fogadók s a bükki erdőőri lak melletti ösvényen, kifelé a feleki útra.

Reketóba, (lásd Hideg-Szamosvölgy.)

Sebesvárra, vasúton Kis-Sebesig, a honnan visszafelé kell jönni az országúton.

10—15 percz múlva a Kőrös és Sebes öszszefolyásánál van az ember, a hol a két folyó által képzett háromszögben a magas fennsíkon a rómaiak idejében castrum (erődített táborhely, vár) állott a fontos útvonal és csomópont védelmére. A téglafalak romjai és egyéb régiségek nyomai maig is láthatók. Innen a Sebes folyón átkelve egy kis félóra alatt Sebesváralja, kis oláh faluba érünk, a mely felett magas dombtetőn emelkedik a vár, melynek egyik bástyatornya s falai eléggé épek s messziről (a vonatról is) láthatók. Mostani tulajdonosa gr. Bánffy György, a bástyatornyot piros pléh fedéllel fedette be, a mely messzire ellátszik. A vár a Sebes és Kőrös völgye biztosítására épült, valószínűleg a XIII. században, a tatárjárás után. 1330-ban Elefánti Dezső volt a várnagya. II. Rákóczy György erd. fejedelem a végzetes szász-fenesi csata (1660 máj. 22.) után, a hol a törökök megsebesítették, Sebesvára felé menekült, ott töltötte a május 22—23. közti éjszakát. A vár az erd. fejedelemség végén kiváló szerepet játszott. Miután a török N.-Váradot elfoglalta (1660.), Sebesvára védte az erdélyi Kőrös-völgyét a meghódoltatástól és a török terjeszkedésétől. Bánffy Dénes kolozsmegyei főispán és országos főkapitány az 1660-as évek elején újra építette, a mit a török annyira zokon vett, hogy hosszas diplomaciai tárgyalások

után a béke kedvéért le kellett rombolni. (1666.) Sebesváralján megtekintésre érdemes az oláh fatemplom. Visszajövet félóra járásnyira gr. Bánffy Miklós főpohárnokmester remete-i tuscoluma, a melynek közelében van a malomszegi vasúti állomás.

Tordai hasadékhoz, egy napi kirándulás. Kocsi Tordáig 7—8 frt, a hasadékhoz kitérőleg 10 frt. Legjobb kora reggel kocsin Túrig, itt a szintén látványos túri hasadékhoz, a templom melletti úton kocsin is eljuthatni. E hasadék megtekintése után kitérni a peterd-tordai országútra s azon lemenni Magyar-Peterd oláh faluig. Itt a kocsi vár s a turista átmegy a tordai hasadék szikla-útján, mely a malomnál kezdődik. A hasadék szindi bejárásánál a torda-aranyosmegyei osztály csinos várszerű menedékháza. Kulcs a molnárnál. Időzés után vissza Magyar-Peterdre. A kocsi azután bevisz Tordára, hol étkezéshez, sóbánya, sósfürdő megtekintéséhez elég idő. Jósika Miklós szülőháza, tordai templom, cellulose-gyár. Vasúton Torda Gyéresnek 2½ óra sz. v., sok idővesztés. Tordáról kirándulásokra nézve fölvilágosít az E. K. E. torda-aranyosmegyei osztálya. Toroczkó 3 óra. (Erdély. 1893. 7—8. sz. és 1894. 5. sz. leírás.)

Túri hasadék, sokan vadregényesebb s változatosabbnak tartják a tordainál. Túrig kocsi 5 frt. Jegyzői hivatal fölvilágosít szí-

vesen; vezetőnek legjobb egy kőfejtő nap-számos. Kövületek, csápafogak, melyeket a munkások „halszem“ alatt árúlnak. A hasadék Koppánd falúnál végződik. Érdekes részletei: a Legények barlangja, Tunszuj, Kuttyák veszedelme, Pocsum, Csűr, Czigá-nyok papja. A Csűrnél nagyszerű sziklakapuk, Oszlopszírtek. Legmeredekebb része a Nánánia. A túri hasadék megtekintésére Kolozsvárról elég egy délután.

Vlegyászára, Bánffy-Hunyadig vasúton, onnét kocsin Kalotaszeg vidékén keresztül $1\frac{1}{2}$ óra alatt Meregyó falunál vagyunk. Itt vezetők s lovak kaphatók a körjegyzői hivatal által. Ajánlatos Kolozsvárról a délután 2 órai vonattal menni Bánffy-Hunyadra és Meregyón meghálni, hogy másnap kora reggel a remek *retyiczeli vizesés* útba ejtésével a Vlegyászára juthassunk. Utunk Retyiczelig a Plájhegyen vezet át, honnét már szép kilátás a Vlegyásza hegytömegére, innét $\frac{3}{4}$ óra alatt a Székelyjő völgyében levő elszórt házaival 34000 hold területű Retyiczeli községhez érünk. A La Sztancsu név alatt ismert utolsó retyiczeli háztól, gyalog, sziklás ösvényen $1\frac{1}{4}$ óra alatt a mintegy 50 méter magas vizeséshez mehetünk.

A vizeséstől körülbelül 5 óra alatt lehet a Vlegyásza tetőn (1838 mtr) levő háromszögellési ponthoz érni. Kényelmesebb s élvezetesebb azonban, ha a vizeséstől

visszatérve a Sztancsuba, onnét éjjeli tan-nyára a Faget nevű, pásztorkunyhóktól fedett erdőszélig megyünk s csak másnap a napfölkeltét használjuk a Vlegyásza hegy-csoport (Piatra alba, Vurvurásza, Vlegyásza) impozáns vidékének s a tetőről elénk táruló óriási panorámának élvezésére.

Fényképek kaphatók a legtöbb kiránduló helyről Dunky fivérek Kárpát-egyleti fényképésznél Kolozsvárt. — **Katonai térképek** könyvkereskedésekben.

Erdélyrészi Kárpát-Egyesület.

Az egyesület célja.

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület célja: Magyarország erdélyi részének turistasági kiművelése, ez országrész természeti szépségeinek ismertetése s honismertető adatainak terjesztése és különösen fürdőinek érdekében a hazai és külföldi személyforgalom emelése.

Az egyesület *politikával nem foglalkozik.*

Eszközök.

E célok elérésére szolgáló eszközök különösen:

a) útikönyvek, tájékoztatók, útitérképek, tájképek, évkönyv, esetleg időszakos folyóirat kiadása s ezekkel kapcsolatban a helynevek helyes megállapítása s törvényes úton biztosítása.

b) utak, ösvények, gyalogjárók létesítése és jókarban tartása, útjelzések eszközlése, tájékoztató táblák állítása, messzelátók és menedékházak építése, szállásoló helyek elrendezése, régiségek, műemlékek és természetí ritkaságok fentartása és védelmezése.

c) a kalauz-, bérkocsi- és fuvaros-ügy rendezése s ellenőrzésénél közbenjárás, ügyvivők felkérése s tudakozó helyek állítása;

d) társas összejövetelek és kirándulások rendezése;

e) népszerű és tudományos felolvasások és ismertető előadások tartása;

f) természetrajzi, néprajzi és turistasági gyűjte-

mények lehető egybeszerzése, szakirodalmi könyv- és térképtár alakítása;

g) rokon egyesületekkel csere- és összeköttetés létesítése s az egyesület céljait előmozdító intézkedések erkölcsi és anyagi támogatása.

Tagok.

Az egyesület tagjai: alapító, rendes és tiszteleti tagok.

Az egyesület tagja lehet minden feddhetlen jellemű, egyén, férfi és nő, továbbá minden jogi személy.

Az alapító és rendes tagokat a választmány, vagy az osztályok veszik fel.

A tiszteleti tagokat a választmány előterjesztésére a közgyűlés választja.

A tagok jogai és kötelességei.

Minden tag az egyesület érdekeit tehetségéhez képest előmozdítani köteles.

A rendes tag évenként a központi pénztárba az osztálypótlékkal együtt 3 forintot fizet. Ezzel szemben a nyugtául és igazolványul szolgáló évi tagsági jegyet kapja. A belépés mindig az illető évnek jan. 1-től számítottat s a ki kilépését december végeig be nem jelenti, a következő évre is fizetni tartozik.

A ki egyszersmindenkorra legkevesebb 30 frot befizet, alapító tag s csak az osztálypótlék fizetésének kötelezettségével, megkapja az állandó tagsági igazolványt. Az alapítványi díjakat csak kamatjaikban lehet az egyesület céljaira fordítani.

A tagok az egyesület kiadványait ingyen kapják, résztvehetnek a társas kirándulásokban és összejevetelekben, tanácskozó, szavazó, választó és választható tagjai a közgyűlésnek és élvezik az egyesület minden kedvezményeit.

Adatok.

Főtitkári hivatal: Kolozsvárt (Jókai-utca 11. sz.)
 — Alakult 1891-ben 600 taggal. 1892-ben volt 1000, 1893-ban 1500, 1894-ben 2500 tagja. Kiadta az „Erdélyrészi Úti Kalauz“-t, az „Erdélyrészi fürdők és ásványvizek leírása“-t, „Milyen ásványvizet igyunk?“ cz. művet. Rendezett fürdőkongresszust. Kezeli a radna-borbereki fürdőt. Menedékházai vannak, illetve épülnek Detonátán, a Szent-Anna tónál, a Kis-Királykőn, a Dobrinon, a torda hasadéknál, az Ünökön. Külön illusztrált folyóiratot ad ki „Erdély“ czimmel. Elnöke *Bethlen* Bálint gróf orsz. képviselő; társelnöke *Feilitzsch* Arthur báró, kir. erdőigazgató; alelnökei *Sándor* József, *Szádeczky* Lajos dr., *Baróti* Jenő, *Potsa* József, *H. Gál* Domokos; főtitkára *Radnóti* Dezső; pénztáros *Merza* Gyula; szerkesztő *Gyalui* Farkas dr. *Osztályai*: 1. Bécsi osztály (most van szervezés alatt). Irodája II. Prater-u. 15. — 2. Székes-fővárosi osztály. Elnöke gróf *Andrássy* Tivadar orsz. képviselő, társelnök *Bedő* Albert orsz. főerdőmester; alelnökei *Hoitsy* Pál orsz. képviselő, *Erődi* Béla dr., *Hankó* Vilmos dr., *Hermann* Antal dr. Irodája *Hankó* Vilmos osztály-alelnöknél (Budai reál-iskola). — 3. Alföldi osztály (most van szervezés alatt). — 4. Bihar-megyei osztály (most van szervezés alatt). — 5. Szatmár-megyei osztály (most van szervezés alatt). — 6. Alsófehérmegyei osztály. Elnök *Csató* János, kir. tan., alispán, titkár *Varró* László dr. — 7. Besztercze-Naszód-vármegyei osztály (szervezés alatt). — 8. Radna-borbereki osztály. Elnök *Guzmán* János. — 9. Brassó-megyei osztály. Elnök *Orbán* Ferencz, alelnök *Fellner* Lajos — 10. Csikvármegyei osztály (szervezés alatt). — 11. Fogarasmegyei osztály. Elnök *Tibád* Mihály. — 12. Háromszékmegyei osztály. Elnök *Pótsa* József főispán. — 13. Hunyadmegyei osztály. Elnök *Jósika* Lajos báró, titkár *Pitsch* Lajos. — 14. Kolozsmegyei osztály. Elnök *Szádeczky* Lajos dr. Alelnökök *Mannsberg* Sándor br., *Hangay* Oktáv, *Márki* Sándor dr., *Bartha* Gergely. Titkár *Gámán* József dr. Pénztáros *Eöry* Ernő.

— 15. Gyalui képviselőség. Elnök Ferencz Gyula, titkár Kántor József. — 16. Marostordamegyei osztály. Elnök Gyöngyössy Béla. — 17. Szilágymegyei osztály. Elnök Zeitler Károly, titkár Székely Ödön. — 18. Szebenmegyei osztály. Elnök Elischer József. Ügyvivő Szántó Sándor. — 19. Szolnok-Dobokamegyei osztály (szervezés alatt). — 20. Torda-aranyosmegyei osztály. Elnök gr. Bethlen Géza. Titkár Wolff Gyula dr. — 21. Udvarhelymegyei osztály. Elnök Ugron János alispán.

TÁRGYMUTATÓ.

	Lap		Lap
A llattani gyűjtemény	34	K ávéházak	5
Általános tájékoztató	2	Kereskedelmi akadémia	22
Árúraktár	23	Kert (gazdas. egyesület)	25
Ásvány-földtani intézet	31	Kirándulások Kolozsvárról:	
B ánffy-palota	21	Almási-vár	39
Bérkocsik	4	Andrássy-havasok	40
Bethlenbástya	26	Angyalkút	41
Bocskay-ház	21	Bánffy-Hunyad	41
Boncz-tani intézet	32	Bükk	41
C asínók	7	Bucsa	42
Czukrárszok	5	Csillaghegy	42
D ohánygyár	24	Csucsá	42
E gyesületek	6, 7	Gyalu	42
Egyetem	28	Géczy-vár	43
Élettani intézet	32	Hideg-Szamos	43
Emke-palota	25	Szent-Jánoskút	44
Erd. Múzeum-Egyesület	34	Járavölgy	45
Erdélyrészi Kárpát-Egyesület	52	Jegenye	45
Ereklie-múzeum	5	Kányafő	45
Éttermek	4	Kolozsi fürdő	45
F ellegvár	38	Királyhágó	46
Fényképek	51	Marosújvár	46
Főtér	18	Peanatető	47
Fürdők	5	Rekető	47
G őzvasút	4	Sebesvár	47
Gyűjtemények	5, 29	Tordai hasadék	49
H ójai erdő	37	Turi hasadék	49
I parimúzeum	5, 19	Vlegyásza	50
J avitó-intézet	25	Kórház (Károlyina)	22
		Közbáráhíd	24

	Lap		Lap
Kórház (katonai)	25	Statua	20
Könyvtárak :		Szállók	4
egyetemi	28	Szathmáry-ház	20
muzeumi	28	Színház	6, 26
lyceumi	28	Távirida	8
unitárius	24	Templomok :	
ev. ref.	27	ágostai	24
Közegészségügyi intézet	34	ev. ref.	24, 27
Lapok	8	ferenczrendiek	22
Mátyás király szülőháza	21	főtéri	18
Menetjegy-iroda	4	görög kath.	19
Mikó-szobor	34	kegyesrendiek	33
Monostori apátság	36	szentpéteri	24
Múzeum-kert	34	unitárius	24
Pályaudvar	4	zsidó t. neolog	23
Park (Trencsin-tér)	24	zsidó t. orthodox	24
Pénzverő-ház	23	Torna-vivoda	23
Posta-táviridahivatal	8	Történeti rész	12
Redoute	38	Temető	32
Régiségtár	29	Theologia akademia (ev.	
Sétahelyek	6	ref.)	24
Séták a városban	18	Üzletek	7, 8
Sétatér	36	Városháza	20
Siketnémák intézete	25	Vegytani intézet	34

STEIN JÁNOS

m. kir. egyetemi

KÖNYVKERESKEDÉSÉBEN KOLOZSVÁRT.

Dús raktára

kötött és kötetlen könyveknek

a tudomány minden ágából.

Képes díszművek, ünnepi ajándékok, ifjúsági iratok és képes
könyvek, hazai és külföldi remekírók,

ISKOLAI ÉS TANKÖNYVEK

legteljesebb raktára.

IMA- ÉS AJTATOSSÁGI KÖNYVEK

egyszerű s a legdíszesebb kötésben.

Zenemű-raktárában

a legújabb, ugyszintén a klasszikus zeneművek is különféle
kiadásban kaphatók.

Az olcsó és jeles tartalmu

EDITION PETERS

(PETERS-féle gyűjtemény)

mindig teljes számban van készlethen. Bel- és külföldi
könyv- és zenemű-árusokkal való élénk összekötteté-
sénél fogva minden bárhol és bárki által hirdetett könyv
vagy zenemű az eredeti áron kapható vagy rövid
idő alatt árfelemelés nélkül szerezhető meg.

Előfizetések minden bel- és külföldi folyóiratra és divatlapra
gyorsan és pontosan lesznek eszközölve

Könyv- és zeneműjegyzékek ingyen és bérmentve.

Vidéki megrendeléseket szokott pontossággal teljesít.

Az erdélyi részek

legnagyobb könyv- és zeneműtelepe.

(Alapítva 1835-ben.)

KERESZTESY PÁL ÉS FIA

ELSŐ ÉS LEGNAGYOBB

PAPIR-, RAJZ- és FESTŐSZER-KERESKEDÉSE
KOLOZSVÁRT.

24 év óta fennálló üzletünkben,

mely nemesak Kolozsvár, hanem az **erdélyi részek legnagyobb papírraktára**, minden cz üzletághoz tartozó cikkek a **legjobb minőségben** és **fölötte előnyös árakért** kaphatók:

mindennemű és nagyságu **irodai-, fogalmi-, nyomtató- és osomagoló papírok**; a **legjobb minőségű 8" és 4" levélpapírok** honi és angol gyárakból.

A legkitünőbbnek elismert **Kuhn Károly-féle Irópennák** nagy raktára.

Nagy választék minden előfordulható nagyságu és minőségű **levélbírítékokból**.

Peosétviaszok, tinták, másoló könyvek; a legkülönbélebb beosztásu **üzleti vonalzott könyvek** gyári raktára.

Különösen nagy választék a legújabb divatu dobozos, síma vagy alakos fényűzési levélpapírokból; melyek használhatóságuk, díszes és izlées kiállításuknál fogva a legalkalmasabb **Karácsoni és Újévi ajándéktárgyakul** ajánlhatók.

Nagy választéku rajzeszközök (körzők).

Iskolai rajz- és festőszerek, különösen **Aquarell és olajfestéshez** szükségeltető kellékek: **festékek, szárító olajok, rajzpapírok, brüsszszell és bécsi festő-vásznak.**

Díszokmányoknak való **valóságos bőr-pergamentek**, stb. stb.

HANTZ GYÖRGY

KOLOZSVÁRI M. K. TUD. EGYETEMI KÖNYVKÖTŐ

Minorita-utca 5. szám Kolozsvárt.

Az üzlet alapított 1854-ben.

Tisztelettel ajánlom a n. é. helybeli és vidéki közönségnek, **állami- és magánhivataloknak, tanodáknak, könyvtárak, pénzügyintézetek, Fröbel-féle gyermekkertek** előjáróinak becses figyelmébe újonnan nagyított és külföldi mintákra teljesen berendezett és a kíváncsisághoz képest folytonosan újítandó

KÖNYVKÖTŐ ÜZLETEMET,

a hol is **mindenféle könyvkötői munkákat** elvállalok s azokat **gyorsan, pontosan, tartósan és oszinosan a legjutányosabb** árért elkészítek.

Női himzésekből a legizlésebb díszműveket, u. m.: gyufa-, szivar-, óra- és levéltartókat, olvasó állványt stb. stb. a legcsinosabb kiállítással készítek.

Koszorúk szallagjaira, lobogókra, templomi asztal- vagy szószéktakarókra — legyen az bársony vagy selyem — arannyal vagy ezüsttel a legújabb és a legdiszesebb betűkkel felíratokat nyomtatok.

 Vidéki megrendeléseket pontosan teljesítek és a kijelölt alkalom által elküldök, a fáradságért legkisebb díjt sem követelek.

Kézdett munkák és minden hozzávalók, fa-faragványok, munkakosarak, Jutte, Jáva, Canavák, Congres-szövetek, asztalterítékek himzéshez, franczia kötő-, himző-, horgoló-pamutok és czérnák,

dr. Jäger-féle gyapjú-árak raktára.

Mindenféle rövidárak, csipkék, szallagok, különböző divat-czikkék, férfi-ingek, nyakkendők, gallérok, kézelők, zsebkendők, női-, férfi-, gyermek-harisnyák, keztyűk, alsó ingek és nadragok.

Különböző kötött és szövött árak raktára.

Férfi nyakkendők gyári raktára.

Elvállal mindennemű

FÉNYKÉPÉSZETI

munkákat

minden alakban

élethű, korszerű kivitellel.

DUNKY FIVÉREK

FÉNYKÉPÉSZETE

K O L O Z S V Á R T,

főter 10. sz.

Kitüntetve:

Ezüst-éremmel

Debrecen 1887.

Arany-éremmel

Pécsen 1888.

Ajánlják a mai kor igényeinek megfelelően
újonnan berendezett

Fényképeszeti műtermőket

pontos kiszolgálás mellett

ugy a vidéki, mint a helybeli n. érd. közönség szíves partfogásába.

AZ ERDÉLYI RÉSZEK LEGUJABBAN BERENDEZETT

Az
érdem
jeléül.

KÖNYVKÖTÉSZE INCZE ELEK

Kolozsvárt, főter 7-ik szám.

Tisztelettel ajánlom a n. érd. helybeli és vidéki közönségnek dúsan, gépekkel felszerelt **könyvkötészetemet** minden e szakba vágó **disz-munkák, ábumok és díszoklevelek** stb. a legesinosabb és jutányos árban elkészítésére, ugymint **hivatalok, intézetek, könyvtárak** részére; erős, tartós munkáért felelősséget vállalok.

A szolnok-
dobokame-
gyei Gazda-
sági Egylet
1887.

Nagyobb megrendeléseknél tetemes árkedvezmény.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

A n. érd. közönség szíves figyelmébe!

IFJ. KNAUER JÓZSEF
ÉPÜLET- ÉS MŰLAKATOS
KOLOZSVÁRT,
Kornis-utca, 5. sz. saját ház.

Készít mindennemű *épület-vasalásokat,*
állvány-, lépcső- és sir-rácsokat,
valamint kovácsolt vasból *műmunká-*
kat, u. m.:

virágokat, virág-csokrokat,
koszorukat;

továbbá

dísz-lámpákat, virág- és név-
jegytartókat stb.

Javításokat gyorsan és jutányosan
készít

IFJ. KNAUER JÓZSEF.

Wursoher ozukraszata. Fötér 9.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szives figyelmét felhívni, a már 10 éve fennálló

CZUKRÁSZATOMRA,

a melyben is naponta kapható **friss hasohé pástétom, krémek, habtorták, különböző tea-sütemények** kilója 2 **frt**, **desert sütemények**, hazai és külföldi **borok** és **pezsgők** pohár és üveg számra.

Esküvőre és keresztelőre megrendeléseket, úgy helyben, mint vidéken jutányos árban elvállalok.

Finom bivaltejes kávé, előre fizetve, havonként 3 **frt**.

Eddigi irántam tanusított szives támogatásukért fogadják a leghálásabb köszönetemet és továbbra is esedezem becses pártfogásukért, maradtam kiváló tisztelettel kész szolgáljak

WURSCHER.

Wursoher ozukraszata. Fötér 9.

Férfi divat üzlet.

Csillag Manó

KOLOZSVÁRT,

Fötér, takarékpénztár palota.

Ajánlja dúsan berendezett

férfi divatárú-üzletét.

Kolozsvárt, fötér, takarékpénztár palota.

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

Kolozsvárt, külszén-uteza 2. sz.

MOLDOVÁN JÓZSEF

(a szerecsenhez)

**fűszer-, liszt-, bor- és vegyes-
kereskedését,**

valamint

kitűnő szárított jóminőségű tűzifa

kiosínybeni árulását,

ugyszintén tisztán kezelt

KITŰNŐ BORAIT,

**valamint elismert jó hirnek ör-
vendő fűszer kereskedését a n.
é. közönség szives pártfogásába
ajánlja.**

Férfi ruha szabó **MARCINKIEVICZ IGNÁCZ**

üzlete Kolozsvárt, belközép-
uteza 6. sz.

Van szerencsém a t. férfi közönség tudomására hozni, miszerint **1881-ik év óta fennálló üzletemet**

legdivatosabb és legújabb Angol, Francia, valamint az általánosan kedvelt **Hazai** minden minőségű és valódi színű

férfi- és fi-gyermekekruha szövetekkel dús választékban folyton ellátandom.

A több évi működésem alatt szerzett tapasztalataim nyomán a t. helybeli és vidéki férfi-közönség pártfogása és gyámolításáért esedezem.

Mindennemű megrendeléseket elfogadok, s leggyorsabb idő alatt, a legjutányosabb ár mellett teljesitem.

Vidékre szállításoknál a legügyesebb csomagolás, biztos, gyors és bérmentes kézbesítésre a legnagyobb gondot fordítom.

Tisztelettel

Marcinkievicz Ignác.

GROBOIS JÁNOS

ajánlja

CZUKRÁSZDÁJÁT

a n. é. közönség becses figyelmébe.

Belközép-utca 11. sz.

K o l o z s v á r t.

Fodor Sándor

czipész,

ajánlja 15 év óta fennálló jó hírnévnek
örvendő

czipész-üzletét,

hol a legjutányosabb árban mindennemű
férfi-, női- és gyermekcipők
izléses kiállítással készíttetnek.

KOLOZSVÁRT,

Jókai-utca 2. sz. Rhédei-ház.

Gazdagon felszerelt
SZÖVET-RAKTÁRUNKAT
s elsőrendű
FÉRFI DIVATÜZLETÜNKET,
mely
KOLOZSVÁRT
HÜBER ÉS VESZELOVSZKY

ezég alatt évek óta áll fenn,
ajánljuk a n. é. közönség szives pártfogásába.

ANGOL-, FRANCZIA- valamint HAZAI-
*** SZÖVETEKBŐL ***

minden időnyre elvagyunk látva s a **legdivato-**
sabb öltözeteket a legújabb saison-képek után,
olósón, gyorsan és ismeretes **ízléssel** állítjuk ki.

Ellevén látva kipróbált s nagyszámu munkásokkal, a legtömegesebb megrendeléseket is pontosan eszközöljük.

A n. é. közönség kegyes pártfogását kéri

HÜBER és VESZELOVSZKY.

Jókai- (Bel-szén) utoza, Gr. Rhédey-ház.

Esőernyők és napernyők.

CSATTILYÉS

KOLOZSVÁRT,

Széchenyi-téren (ifj. Warga Dániel házában).

Van szerencsém a nagyérdemű városi és vidéki közönség szíves figyelmébe ajánlani új és gazdag berendezésű

divat-, szövet-, vászon- és rövidáru-raktáramat
első kézből; feltűnő olcsó árakban szolgálók női ruhakelméket, fekete
ternókat, flanelek, kasánok, francia kretonok, voálók, barkettek, bélés-
neműek, chiffonok, vásznak, asztalneműek-ágy- és asztalterítők, téli
nagykendők, harászkendők, paplanok, továbbá férfi- és női fehérne-
műek, miderek, harisnyák, női- és gyermekozipók, nap- és esőernyők,
gyapot- és özérnaárúk stb. itt fel nem sorolható cikkeket.

Főzélom: nagy forgalom kevés haszonnal.

A nagyérdemű közönség szíves pártfogását kérve, maradok
kiváló tisztelettel

Csatt Ilyés.

Ü z i p ö k.

Női fehérneműek.

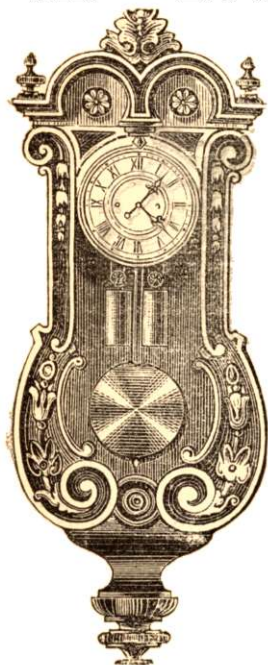
Férfi fehérneműek.

DUNKY BÉLA KOLOZSVÁRT

órás- és ékszerész-üzlete

Hiduteza 2. szám.

Telephon sz. 122.

DUS VÁLASZTÉK:

arany, ezüst férfi és női zsebórákban; valamint inga-, francia-, asztali-, fali-, irodai-, szalon-, ebédlő-, ébresztő- és ellenőr-órákban.

A legpontosabban szabályozva 2 évi jótállás mellett.

Elvállal mindennemű óra javításokat lelkiismeretes és pontos kivittel jótállás mellett.

Raktáron találhatók:

mindennemű ékszerek, ugyancsak megrendelhetők **különleges tárgyak**, rajz és előírás szerint a legizlősebb kivitelben.

Minden ékszertárgy a m. kir. fémjelző hivatal által hitelesítve van.

Vidéki megrendelések a legpontosabban eszközöltetnek.

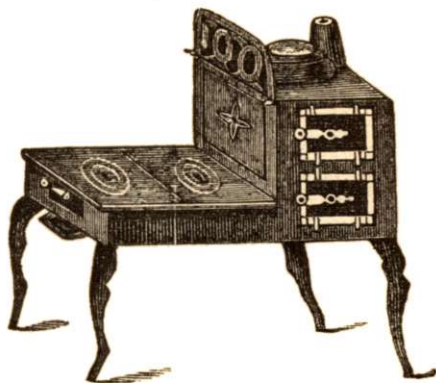
Gergely András

épület-, diszmű-bádogos és takaréktűzhely-gyára

Kolozsvárt,

külszappan-utca 10. sz. saját ház.

(A főposta közelében.)

Elvállal mindennemű épület- és diszmű-bádogos munkákat, továbbá házfedeleket, osztorok megfestését, úgy mindennemű javításokat a lehető jutányos árban.

Gyártmányaimért, melyek saját felügye-
letem alatt a kor igényeinek megfelelőleg a
legjobb anyagból készülnek, felelősséget vállalok.
Árjegyzékek és költségelőirányzatok kívá-
natra ingyen és bérmentve küldetnek.

Alapított
1858.

Kolozsvár,
főter 14. sz.

Tauffer János

czukrász

**Kolozsvárt,
főter 14. sz.**

Ajánlja minden e szakba vágó munkáit, elvállal megrendeléseket helyben, mint vidéken, jutányos árak és pontos kiszolgálás mellett. Lakodalmi és keresztelési megrendelést, u. m.: finoman elkészített **tortáit** és **süteményelt, crém, dessert, linczer, mandula** stb. — Finom **Szalón, Chocholad, liqueur, orém koosonya** (zuz) bombonok. Továbbá **gyümölcsbefőttelt** (compot), **lekvár, szörp** és fagylalthoz való **gyümölcs-koosonya**. Mindenemű **fagylaltok, krémek, parfult, Biskuit Blomben** stb. Finom **tea-süteményelt** elegáns papirdobozokban $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ és 1 kilós csomagolással.

Becses pártfogását kérve

tisztelettel

TAUFFER JÁNOS,

czukrász,

Kolozsvárt.

J u t á n y o s á r !

ADORJÁN JÁNOS

épület és szobafestő, lackirozó

Kolozsvárt.

Van szerencsém a helybeli és vidéki nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy üzletemet a kor kívánalmainak megfelelőleg a **legújabb mintákkal** rendeztem be, melynek folytán a legnagyobb igényeknek is képes vagyok megfelelni.

Elvállalok szakmámban előforduló minden munkát.

A n. érd. közönség becses pártfogását kérve, maradtam

kiváló tisztelettel

Adorján János,
épület és szobafestő,
lackirozó.

Lakása nagyteza 16. sz., saját ház.

Pontos és gyors munkálat!

H a z a i i p a r !

L e g ú j a b b m i n t á k !

BÁNYAI SÁMUEL és FIA

legnagyobb szűcs-árú és női felöltő
raktára.

Kolozsvárt, tőté, takarékpénztári-épület.

Több kiállításon éremmel kitüntetve,
alapított 1865-ben.

Tisztelettel tudatjuk a n. é. helyi és vidéki vevőinkkel, hogy üzletünkben nagy választék van a legújabb divatu **női- és gyermek felöltőkből és bundákból**, legszebb kivitelben és színváltozatban. — **Szabó- és szűcs-műhelyünkben** a megrendelt darabok a legnagyobb csinnal, személyes vezetésünk alatt készülnek; **bundáink tartósságukról** általánosan elismertek; bundák átalakítását jutányos áron vállalunk. Igyekezetünk oda fog irányulni ezután is, hogy n. becsült helyi és vidéki vevőink igényeit mentől jobban kielégítsük,

Kérjük további szives pártfogásukat
kiváló tisztelettel

Bányai Sámuel és fia.

Választás végett vidékre 3 - 4 darabot kívánatra küldünk.

Üzletváltoztatás!

Van szerencsém a nagyérdemű helybeli és vidéki t. közönség tudomására hozni, hogy

Kolozsvárt, bel-középuteza 10. sz. alatt volt

ujjonnan berendezett

BÁDOGOS ÜZLETEMET

áthelyeztem

bel-középuteza 47. ház sz. alá,

hol mindennemű **kész bádogos munkák** kaphatók, úgy szintén elvállalok **fedél fedéseket, javításokat, osatornázásokat és festést**, valamint minden e szakmámba vágó **bádogos munkálatokat** úgy helyben, mint vidéken.

Megrendeléseket pontosan és jutányos árban készít.

A n. érd. helybeli és vidéki t. közönség pártfogását kéri

mély tisztelettel

Richter Antal,

épület- és díszmű-bádogos.

CZETZ PÉTER

21 év óta fennálló első és legnagyobb temetkezési intézete egész Erdélyben

KOLOZSVÁRT.

Alólirott van szerencsém a n. érd. helyi és vidéki közönség szives tudomására juttatni, hogy megboldogult férjem jó hírnevének megörökítése céljából az üzletet sógorom **Kováos József** (kereskedő) felügyelete alatt tovább vezetem.

Kérem a n. érd. közönség hosszú éveken át tapasztalt nagybecsű jóindulatát és teljes bizalmát reám is átruházni sziveskedjék.

Kiváló tisztelettel

özv. CZETZ PÉTERNÉ.

Temetések rendezését **Angyaláti Antal** ur eszközli.

Régeni György

⇒ épület-üveges. ⇐

Dús választéku raktárt tart
a legjobb minőségű *cseh gyártmányu* és
belgiai Solintábla üvegekből.

Továbbá ajánlja *üveg-, tükör-, aranyléc-,
kőedény-, porcellán-, Photogén- és kocsi-
lámpa* raktárát.

Hidutcza 4-ik szám.

*Új- és Ó-épületek, valamint kirakatok be-
üvegezése a legjutányosabban* elvállaltatik.

HIRSCHFELD SÁNDOR

fűszer- és csemegekereskedése
KOLOZSVÁRT,

főter, a róm. kath. plebánia palotájában.

Nagy választékban kaphatók: a legjobb minőségű fűszer- és csemege árúk, kitűnő minőségű sajtok, halak pácolva és clajban, külföldi kolbásziélék, kassai főtt sonka, édes tejből készült friss vaj stb.

Asztali és csemege borok, bel- és külföldi pezsgők, honi és külföldi ásványvizek.

Jamaikai rumok, chinai és orosz-teák, tea sütemények, czukor csemegék és chocoládé bonbonok a legkitűnőbb minőségben; a Dréher sörgyár legjobb minőségű söreit, palaczkozva és jégbe hűtve állandóan raktáron tartom.

A Borszéki forrásvizek kizárólagos főraktárát birom. A borszéki forviz a szénsavas ásványvizek királya! A jó kezelés következtében a Borszéki víz palaczkozva, bárhol ép oly kellemes, izgató, szénsav gyöngyöktől bugyogó kristály tiszta víz, mint a forrásánál.

Mint gyógyviz avagy üdítő ital páratlanul áll és felül múl minden más savanyú vizet.

A borszéki borviz főraktáromon állandóan friss töltésben és egyforma árban kapható.

A n. é. közönség pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

HIRSCHFELD SÁNDOR.

GÁMÁN J. ÖRÖKÖSE

ajánlja

új és változatos felszerelvényekkel
gazdagított

KÖNYVNYOMDÁJÁT,

mely vállalat már 35 év óta áll folytonos
és elismert működésben

bárminemű

könyvnyomdai munkálatokra.

Irodai és üzleti nyomtatványok
elkészítésére;

könyvek, folyó- és röpiratok,
falragaszok előállítására;
egyúttal a *legapróbb munkálatok*
kivitelére igen előnyös árak mel-
lett vállalkozik.

KOLOZSVÁRT,

belközép-utca 2. szám alatt.